Халқ денгиздир, халқ тўлқиндир, халқ кучдир!

ХАЛҚ СЎЗИ

خلق سوزى

ҲИЖРИЙ: ҚАМАРИЙ, 1412 ЙИЛ, ШАЪБОН, 9-КУН. ● ШАМСИЙ, 1370 ЙИЛ, ДАЛВ, 26-КУН.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ КЕНГАШИНИНГ РЎЗНОМАСИ

1991 йил 1 январдан чиқа бошлаган 1992 ЙИЛ 13 ФЕВРАЛЬ, ПАЙШАНБА, 33-СОН • 284 • НАРХИ ОБУНАЧИГА 15 ТИЙИН, СОТУВДА 60 ТИЙИН.

«Халқ сўзи»нинг савоб сандиғи

НОНИНГ БОРМИ — МУСТАҚИЛСАН!

Азиз ватандошлар!
Муҳтарам муштарий!

Бугун биз мустақиллик хирмонига уйилган дастлабки ботмон буғдойни ғалвирдан ўтказиб, тегирмонда тортиб, қопга жойлаб, бир неча ҳовучини супрага тўкиб, тоғорага солиб, суву ачитқию туз қўшиб — хамир қориб, зувала ясаб, кўпчигач ёйиб, қизиган тандирга ёпиб, қирмизидек бўлгач узиб олиб дастурхонга қўймоқдамиз.

Егувчи кўп, аниқроғи — ҳамма. «Бисмиллоҳ» деб, «бисмиллоҳ» демай. Нархини сўраб, сўрамай. Қадрини билиб, билмай. Бурдасини тежаб, тежамай. Қотирмай, қотириб. Тик туриб, ўтириб. Чўнқайиб, чалқанча ётиб. Қўл-бетни ювиб, ювмай. Уиг тишлаб, чаппа тишлаб. Ортганини авайлаб, авайламай. Кўзига суртиб, оёғи остида эзғилаб. Қоқ қилиб асраб, ахлатга ташлаб. Етиштирганга, пиширганга, келтирганга раҳмат айтиб, раҳмат айтмай...

Етиштирган сенсан, бобогинамиз — деҳқонимиз!

Пиширган сенсан, пазанда аёл, сенсан ҳазрати ишчи!

Келтирган сенсан, пултопар, нонтопар заҳматли меҳнат соҳиби!

Эски, аммо сира эскирмас ва занглаunion ҳақиқатни такрорлаймиз: ҳаётнинг, тирикликнинг боши, сарчашмаси, сарлавҳаси — дон, нон. Зиндаликнинг интиҳоси, охири, сўнгги нуқтаси, табиату жамиятнинг яшамай қолиши — дон тугаган, нон тугаган кун.

Алҳамдилиллоҳ, Ўзбекистонда дон бор, нон бор! Астағфириллоҳ, Ўзбекистонда дон оз, нон оз, яъни ошиб-тошиб ётгани йўқ — етарли эмас!

ХУЛОСА: нони бор — мустақил, нони йўқ — қарам.

МАҚСАД: «Халқ сўзи» аминлиги, васийлиги, қозилиги, ҳакамлиги билан дон, нон хусусида мулоҳаза, муҳокама, фикрлашув, маслаҳатлашув, тортишув, олишув бошласак. Уруғни саралаш, экиш, майсани ундириш, парваришлаш, бошоққа эндириш, етилтириш, ўриш, янчиш, ташиш, омборлаш, сақлаш, унлаш, тақсимлаш, пишириш, сотиш, ейиш... яна қанчадан-қанча масалалару муаммолар ҳақида эринмай, зерикмай, ҳеч кимни аямай, бетингда кўзинг борми демай, айбдор-гуноҳкор фуқародан тортиб вазиргача танқиду фош қилиб мақолалар, хабарлар, адабий-бадиий асарлар, жумладан ҳажвиялар, расмлар, суратлар бериб борамиз. Ҳар сонда, канда қилмасдан. Беш вақт намоздан бири қолиши мумкин, бунинг унутилиши эса гуноҳдир.

Ҳамкасб журналистлар, азиз муштарий, илтимос сизлардан, бизни коймаганг, «эски мавзуга янги либос кийгизиб обрў орттиришмоқчи, бошқа нашрларни қўлларидан нима келувдики, «Халқ сўзи» ненинг уддасидан чиқади» дея ўйламанг. Биз бу савоб ишга қаттиқ киришамиз, қаттиқ ушлаймиз, қаттиқ турамиз, қаттиқ ёпишамиз, аёвсиз-шафқатсиз қаттиқ курашамиз.

Токи собиқ СССРнинг пахта мустақиллигини таъминлаб, бунинг касрига дон қарамлигига гирифтор бўлганимиз уволу гуноҳини ювгунча жон-жаҳд ила жанг қилайлик.

Ўзбекистоннинг дон мустақиллигини тўла таъминлайлик!

Ўзбекистоннинг дон мустақиллиги сиёсий, ижтимоий, иқтисодий ҳуқуқий инсоний мустақилликдир!

Ўзбекистоннинг дон мустақиллиги ризқимиз бутун, сиёсатимиз собит, кўзимиз ўткир, тилимиз бурро, тишимиз кескир, қўлимиз узун, белимиз бақувват, ақлимиз пешланган, фикримиз равшан дегани!

Ўзбекистоннинг дон мустақиллиги — етти иқлимга чиқишнинг, самога учишнинг, сувда сузишнинг, ер юзи узра юришнинг бош йўли!

Қани, белни етти белбоғ ила маҳкам боғлаб, ниятни соф айлаб, узоқни кўзлаб, «нон» дея, «нон» дея ўйлаб-сўйлаб йўлга чиқайлик!

«Халқ сўзи» жумҳуриятимизнинг етти яшардан етмиш яшаригача — ҳаммага, ноң ейдиган жамийки бандаи мўминларга нафақат текин, ҳатто ҳақ тўлайдиган минбар, халқ майдонидир.

Рўзнома бўлимларининг муҳаррирлари, ҳар бир ижодий ходим, вилоятлардаги махсус мухбирлар учун ушбу мурожаат Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг топшириғи, бош муҳаррирнинг 1992 йил 13 февралда чиқарган, ижроси қатъий назорат остига олинадиган 35-сонли буйруғидир.

«Халқ сўзи»нинг савоб сандиғи очиқ — бор борича, йўқ ҳолича — топганингизни, кўрганингизни, эшитганингизни ёзиб юборинг!

ИЗЧИЛ СИЁСАТ МАЪҚУЛЛАНАДИ

Республикамиз мустақиллигини мустаҳкамлаш йўлидаги умумхалқ хоҳиш-иродаси, меҳнат жабҳасидаги жўшқинлик иқтисодий тангликка қарамасдан тобора яққол намоён бўлмоқда. Ўзбекистоннинг давлат сифатида БМТга қабул қилинажаги бошимизни кўкка етказди.

Ўзбекистон Республикаси Президенти, Олий Кенгаш, Вазирлар маҳкамаси, шунингдек «Халқ сўзи»га келаётган хатлар, шошилинчномалар, мурожаатлар жумҳурият халқи раҳбариятнинг, аввало Президентимизнинг ички ва ташқи сиёсати умумхалқ томонидан қизғин маъқулланаётганини яққол кўрсатмоқда. Шу билан бирга қийинчиликлар, камчиликлар хусусида, гуруҳбозликларнинг зиёни ҳақида ҳам ойдин фикрлар айтилмоқда. Айниқса, Тошкентдаги Талабалар шаҳарчасидаги 16—17 январда рўй берган тартибсизликлар, фожиа сабабларини аниқлаш, бундай қўпорувчилик айбдорларини топиб жазолаш талаби қўйилаяпти. Бу воқеа муносабати билан тузилган комиссияларга ҳам шундай мазмундаги мактублар тушмоқда.

Қуйида шу хатлардан бири айнан босиб чиқарилди.

НАРОДНЫЙ ДЕПУТАТ СССР

НАРОДНИЙ ДЕПУТАТ СРСР | ССРИ ХАЛГ ДЕПУТАТЫ | ДЕПУТАТИ ХАЛҚИИ СССР
НАРОДНЫ ДЭПУТАТ СССР | TSRS LIAUDIES DEPUTATAS | ՍՍՀՄ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԴԵՊՈՒՏԱՏ
СССР ХАЛҚ ДЕПУТАТИ | ДЕПУТАТ АЛ ПОПОРУЛУЙ ДИН УНИУНЯ РСС | СССР-нң ХАЛК ДЕПУТАТЫ
СССР ХАЛЫҚ ДЕПУТАТЫ | PSRS TAUTAS DEPUTĀTS | СССР-ын ХАЛК ДЕПУТАТЫ
სსრ კავშირის სახალხო დეპუტატი | СССР-ави ЭА ДЕПУТАТЫ | NSV LIIDU RAHVASAADIK

1989—1994 гг.

„20“ январь 1992й.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИ
И.А.КАРИМОВГА

ҲУРМАТЛИ ИСЛОМ АБДУҒАНИЕВИЧ!

Шу йилнинг 16-17 январь кунлари Тошкентнинг студентлар шаҳарчасида содир бўлган фожиадан барча фуқаролар қатори биз ҳам ғазабланиб турли фикрларга борган эдик.

Ҳалок бўлган ва қаттиқ калтакланиб реанимация бўлимида ётган ёшларимизнинг ота-оналари АЛАМ ва НИДОларини сўз билан ифодалаб бўлмаса керак. Бундай фожиали фалокат ҳеч қачон, ҳеч кимнинг бошига тушмасин.

19 январь куни Тошкент шаҳри раҳбарлари билан бўлган йиғилишдаги очиқ нутқингиз учун Сизга катта раҳмат, чунки бор ҳақиқатни очиқ айтиб яхши иш қилдингиз, натижада Сизга ҳайрихоҳ бўлган кишиларнинг барчаси бўлиб ўтган воқеани ўзингиздан эшитиб, халқ душманларига нисбатан нафратлари яна ҳам ортди.

Фожиа сабабчиларини топишда ва уларнинг қаттиқ жазоланишларида Сизга ва ҳукумат комиссиясига ишонамиз. Биз бу қора ниятли шахсларни фақат қотилликнинг сабабчиларигина деб билмай, балки давлат тўнтаришига ҳаракат қилган хоинлар ҳам деб биламиз.

Халқимизнинг бахтли келажаги учун, республикамиз мустақиллиги учун қилаётган барча яхши ишларингизни иккиланмай ва ҳормай амалга оширишингиз тарафдоримиз.

Республикамиздаги барча ҳалол-пок, тоза фикрли ва виждонли кишилар Сиз билан.

Сизга соғ-саломатлик ва омад тилаб, 119-Бўка миллий-территориал округининг собиқ СССР халқ депутати: Собиров Абдураҳмон Ғаниевич.

Соат - 7^{00}

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИНИНГ ФАРМОНИ

ЎРТОҚ А. Н. ВОЗНЕНКОНИ ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ БОШ ВАЗИРИНИНГ ЎРИНБОСАРИ ЭТИБ ТАЙИНЛАШ ТЎҒРИСИДА

Ўртоқ Анатолий Николаевич ВОЗНЕНКО Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг ўринбосари этиб тайинлансин.

Ўзбекистон Республикасининг Президенти И. КАРИМОВ.

Тошкент шаҳри,
1992 йил 12 февраль.

ХАБАРИНГИЗ БОРМИ?

✦ ПОЛИКЛИНИКАДА ЖАРРОҲЛИК. Урганч шаҳар поликлиникасининг мутахассислари жарроҳлик операцияларига қўл урмоқдалар. Бу ерда амбулатория хирургияси бўлими очилгани туфайли шундай имконият яратилди. Тўғри, улар ҳозирча мураккаб операциялар қилишмайди, лекин сиртқи шишларни олиб ташлашлари, чок солишлари мумкин. Бўлим жарроҳлик ва диагностика ускуналари билан жиҳозланган, бир кунлик стационар очилган. Бемор муолажадан сўнг дам олиши учун шароит бор.

Хорижий мамлакатларда операцияларнинг етмиш фоизигача поликлиникаларда қилинади. Янгилик иқтисодий жиҳатдан ҳам фойдалидир: агар беморнинг касалхонадаги бир куни уч юз сўмга тушса, бу ерда харажатлар ўн баравар кам. Хоразм вилоятининг район, поликлиникаларида ҳам шунга ўхшаш ихтисослашган ёрдам уюштириш мўлжалланмоқда.

✦ ГИЁҲ — ЭНГ ЯХШИ ДАВО. Янгиердаги қатор дорихоналарда шифобахш ўтлар билан даволаш хоналари очилди. Бу ерда гиёҳлардан тайёрланган ичимликларни истеъмол қилиш мумкин. Ҳозир муолажанинг бу турига дори-дармон билан даволашга нисбатан афзаллик берилмоқда.

✦ ҚИРҒИЗИСТОН ҲУКУМАТИДА ЎЗГАРИШЛАР. Президент А. Акаев республика бош вазири вазифасини бажаришни (Олий Кенгаш розилик бергунга қадар) Т. Чингишевга топширди. Айни пайтда вице-президент ва давлат котиблари лавозимлари бекор қилинди, бош вазир ўринбосари мансаби жорий этилди.

✦ ФИН ХАЛҚИНИНГ ИСТАГИ. Карелия Финляндияга қайта қўшилгани маъқулми! Телевидениеда ўтказилган жамоат фикрини ўрганиш сўровида ўн уч минг томошабин иштирок этган бўлса, унинг 54 фоизи «Ҳа» деган жавобни берди.

✦ ШАҲИДЛАР ЕДИ. Тожикистонда республика Президентининг фармони билан 12 февраль миллий мотам куни деб эълон қилинди. Шу тариқа Душанбеда бундан икки йил муқаддам бўлиб ўтган фожиали воқеалар қурбонларининг хотираси ёдга олинди. Ўшанда оммавий тартибсизликлар бошланиб кетиб, қуролсиз оломон қўшинлар ҳамда милиция отрядлари билан тўқнашганида йигирмадан ортиқ киши ҳалок бўлган эди.

✦ ВАЗИРНИНГ ОГОҲЛАНТИРИШИ. «Биз урушни хоҳламаймиз, аммо кимки мамлакатимизга қарши ножўя иш қилмоқчи бўлса, адаби бериб қўйилади», — деди Ҳиндистон мудофаа вазири Шарад Павар. У Калькуттада журналистлар ҳузурида сўзлаган нутқида Исломобод ядро қуроли билан Деҳлига пўписа қилмай қўя қолсин, деб огоҳлантирди. «Агар Покистон ядро қуроли билан қўрқитишни ўйлаётган бўлса, жавобимизнинг оқибатларини бир неча авлодлар сезиб туришларини тушуниб олиши керак», — деб таъкидлади вазир.

✦ ПРЕЗИДЕНТНИНГ НИЯТИ. Филиппин давлатининг бошлиғи Корасон Акино хорижий журналистлар ҳузурида гапириб, ўз мамлакатининг собиқ совет республикалари билан дўстона муносабатларини ривожлантириш ниятида эканини айтди. Филиппиннинг ташқи сиёсати, деб таъкидлади у, ҳамдўстликдаги барча мустақил давлатлар билан дўстлик ва амалий ҳамкорлик алоқалари ўрнатишга қаратилган.

Бу — принципиал йўл, деб таъкидлади Президент. К. Акино май сайловидан кейин ҳокимият тепасига чиқадиган навбатдаги маъмурият ҳам МДҲга нисбатан шундай сиёсат юритишига амин эканини айтди.

Май ойида Филиппинда навбатдаги Президент сайлови ўтказилади, унда етти йил муддатга давлатнинг янги бошлиғи сайланади.

✦ М. ГОРБАЧЕВ ЯПОНИЯГА БОРАДИ. Собиқ СССРнинг собиқ Президенти Михаил Горбачев «Иомиури» рўзномаси махсус тузган «Ташрифни ташкил этиш комитети»нинг таклифига мувофиқ апрель ойи ўрталарида Японияга боради. Мазкур рўзноманинг ёзишича, унга мамлакатнинг собиқ бош вазири Ясухиро Накасонэ бошчилик қилади. Комитетга Япония сиёсий ва савдо-саноат доираларининг бошқа атоқли намояндалари кирадилар.

«Иомиури» рўзномаси таъкидлашича, сафардан кўзда тутилган мақсадларнинг бири, жумладан, Япония илмий ташкилотлари билан М. Горбачев ҳозир бошчилик қилаётган тадқиқот жамғармаси ўртасида алоқа ўрнатишдир.

(Ахборот агентликлари ва хориж рўзномалари материалларидан сараланди).

• Келди ўйлайдурғон замон •

Бешик боласи — бек боласи

Сарлавҳаданоқ тушундингиз, суҳбат мавзуи изоҳ талаб қилмайди.

Саҳифамиз меҳмони — қадим Шарқ табобати билимдони Мадиёр САЛОЕВга мухбиримиз М. УЛУҒОВА кўпчиликни қизиқтирган саволлар билан мурожаат қилди.

МУХБИР: Кўз ўнгимга бундан ўттиз йиллар аввал онам бешикка белаётган синглиму жиянларим қиёфаси келаверади. Айниқса, уларнинг уйқуга тўйиб уйғонган дамларидаги осойишта, тиниққан, ойдай балққан чеҳралари... Энди она қалби билан ҳис этаман: оналар ўз кичкинтойларини шундай қиёфада кўрган онларида кўнгиллари осмон қадар ўсаркан.

Менга эса ўшандай онлар армон бўлиб қолди ҳисоб. Сабаби: энг замонавий тушунчалар, яъни «Бешик боланинг ҳам жисмоний, ҳам ақлий баркамол ўсишига тўсиқчилик қилиши» ҳақидаги тарғиботларни тўлиғича қону жонига сингдириб олганлар авлодиданман-да! Айниқса, бешикда деярли ётмаган қизимнинг суяги қотгунча тортган дардлари...

Мана энди жуда кўп қадриятларимиз қатори бешикнинг ҳам авлодларимиз ҳаётидаги, фарзандлар тарбияси ва камолотидаги ҳеч бир усулга бергусиз фазилатлари ҳақида гапира бошладик. Аммо... Бугунга келиб кўпчилигимизнинг саъй-ҳаракатларимизга илмий-амалий мушоҳада, мулоҳаза эмас, урҳо-урлар йўлбошчилик қилади. Демоқчиманки, кечагина бешикни «эскилик сарқити» деб, бугун уни оқлай бошлаган мафкурамизнинг қайси гапига қўшилишни билмай турганлар сон мингта.

Мадиёр Салоевич, лопиллаб турган икки қайиқ — бешикка нисбатан икки хил қарашнинг этагидан тутиб буткул ғарқ бўлмоққа мойил турган ишончимизга ёрдам берсангиз:

Аждодларимиздан қолган бешикнинг қандай хислату хосиятлари бор!

М. САЛОЕВ: Биз аввалом бор бешикнинг тузилишини, унинг қандай дарахтлардан ясалишини кўриб чиқайлик. Баландлиги 58 см., узунлиги 90 см., эни 57 см. Бола 30 см. баландликда ётади. Бешикнинг икки бошидаги ёйдек эгилган эгмочи ва тахтаси тутдан, бола ётадиган қисмлари толдан ясалади.

Яқинда бешик ясашни авлодидан мерос қилиб олган уста билан гаплашдим. У кишининг айтишича, ҳозир тутлар ҳам, толлар ҳам деярли қолмабди. Энди усталар бешикни Россия ўрмонларидан келтирилаётган дарахтлардан ясай бошлабдилар. Бу дарахтлар ўзларидан бадбўй ҳид чиқаради ва гўдак соғлигига ёмон таъсир кўрсатади, деб тушунтирди уста.

Ҳар бир жонли ва жонсиз нарсалар ўзларидан кучсиз электромагнит майдонлари тарқатади. Шунинг учун бешик қайси дарахтдан ясалганига қараб болага таъсир кўрсатади. Пилла қурти орқали тутнинг баргидан олинган ипакдан тўқилган кийимлар қандай чиройли, танани доимо салқин тутиб, инсонга ҳузур бағишласа, унинг меваси кўп дардга даво. Демак, тут дарахтидан қилинган бешик ҳам нозикниҳол гўдак танасига шифобахш таъсир кўрсатади. Келгусида фарзанддан ширин «мевалар» қолсин деган мақсадда ота-боболаримиз бешикни ҳам мевали дарахтдан ясаганлар. Миср эҳромларида минг йиллардан бери сақланаётган мурдалар танаси ҳалигача бузилмаган. Чехословакия ва бошқа мамлакатларда пирамида ясаб, гўштни ердан ҳар хил баландликка қўйиб кўрганлар. Шунда ердан 25—30 см. юқорида сақланган гўштлар узоқ вақт айнимаган. Бунинг сабаби ер сатҳидан гелеомагнит майдонларининг тарқалиши таъсири билан боғлиқ. Ота-боболаримиз бу сирларни амалда синаб кўриб, бешик баландлигини тўғри танлаганлар.

Шу билан бир қаторда бешик болани ердаги турли хил ўрмаловчи жониворлардан асрайди. У осонгина ўз ўқи атрофида чайқалганлиги сабабли гўдак танаси ўз ўқи атрофида айланиб, геомагнит нурлардан осонгина қувват олади. Бешик устидаги узунасига қўйилган суянғич бўлса юқоридан тасодифан тушиб кетгувчи буюмлардан гўдакни ҳимоя қилиб, зилзилалар пайтида турли зарбалардан асрайди. Бешикка беланган болани у ердан бу ерга осонгина кўчириш мумкин. Гўдак бошини доимо қиблага қаратиб қўйиш имконияти бор. Чунки ернинг қибласидан мусбат нурлар доимо шимолга қараб тарқалиб туриб, инсонга соғломлаштирувчи таъсир қилади. Усталаримиз бешикни ранг-баранг безаб, гўдакнинг рангларни аниқ таниш қобилиятларини тарбиялашга замин яратганлар.

Бешикларга ҳар хил овозлар чиқарадиган ўйинчоқлар, кўзмунчоқлар осиб қўйилади. Булар тўлқинли овозлар чиқариб, гўдакни товушни аниқ фарқлашга ўргатади, қулоқнинг эшитишини такомиллаштиради.

МУХБИР: Кекса оналар баъзида ҳайрон бўлиб: «Биз иккитагина иштонча билан бола боқардик. Аммо уйимиздан ҳеч сийдик ҳиди келмасди, болалар ҳўл иштон билан юрмасди. Ҳозиргилар 20—30 талаб иштонча билан ҳам боласини озодагина, уйини баҳаво сақлай олмайди», — деб гапирадилар.

Ҳақиқатан ҳам, караьотчаларда ухлаётган ўғилу қизчаларимиз ҳар ижирғанганда остини бир ҳўллайди. Марғилонда айрим кексалар чақалоқларни 3—4 ойлигидан бошлаб тўсиб сийдиришади, гўдак ҳам шунга ўрганади. Энди эса, ёшидан ўтган болаларнинг ҳам иштон ҳўллайверишидан оналар доғда қолаверадилар. Кексалар орасида: «Ҳозирги болаларнинг қовуғи бўш», — деган гап юради. Бунга ҳам бешикда ётмаганликнинг алоқаси борми!

М. С.: Бизнинг «Шарқ» поликлиникамизга ҳар куни турли дардга чалинган ўнлаб беморлар келиб кетишади. Шулардан мен учун энг ачинарлиси, ота-онаю бемор учун ҳам фожиалиси — йигитларда жинсий ожизлик, аёлларда бепуштлик, кечалари сийиб қўйиш (энурез).

(Давоми учинчи бетда).

КАСБ ОДОБИ ҚЎПОЛ РАВИШДА БУЗИЛМОҚДА

ЖУРНАЛИСТЛАР УЮШМАЛАРИ КОНФЕДЕРАЦИЯСИГА ЎЗБЕКИСТОН ЖУРНАЛИСТЛАР УЮШМАСИНИНГ БАЁНОТИ

Ўзбекистон Журналистлар уюшмаси республикамизда рўй бераётган воқеалар хусусида марказий матбуотда тарафкашлик руҳидаги мақолалар босилаётгани муносабати билан бир неча бор эътироз билдириб чиқишига тўғри келди. Бундан ташқари бизнинг талабимиз билан мазкур масала Москвада Журналистлар уюшмалари конференцияси пленумларидан бирида муҳокама қилинди. Биз мустақил республикаларнинг ички ишларига ҳар қандай нашрнинг бевосита аралашувига асло йўл қўйиш мумкин эмас, деб ўз нуқтаи назаримизни қатъий баён этдик.

Бироқ баъзи рўзномалар мустақиллик байроғи остида ўз зиммаларига ҳакамлик ва башорат қилиш вазифаларини олиб, суверен давлатларнинг саъй-ҳаракатларига шак-шубҳасиз баҳо беришда давом этмоқдалар. Бу ерда гап «Комсомольская правда» рўзномаси ҳақида бормоқда, у тарафкашлик руҳидаги мақолаларни такрор ва такрор босишдан чарчамаяпти.

Ўзбекистон Журналистлар уюшмаси расмий равишда баёнот беради: мазкур рўзноманинг «Руслар масжидлар соясида» деб номланган энг кейинги мақоласи журналист касб одоби кодексини, жумладан унинг 4 ва 6 бандларини қўпол равишда бузишдан иборатдир. Бу бандларда шундай дейилади: «Қуйидаги ҳолатлар касб одобининг фуқароларнинг ахборот олиш ҳуқуқини камситадиган бузилиши сифатида талқин этилади:

— агар журналист ахборотни сохталаштирса, ҳужжатли ёки бошқа манбанинг мазмунини бузиб кўрсатса, ҳужжатдан олинган кўчирмага маъно жиҳатидан тузатиш киритилишига йўл қўйса;

— агар журналист ҳали тасдиқланмаган хабарлар, овозалар, тахминларга асосланган, шунингдек номаълум манбадан олинган ахборотни тўғри деб оммага етказса».

Шу муносабат билан Ўзбекистон Журналистлар уюшмаси «Комсомольская правда» ходимлари Д. Сабов ва И. Черняк журналист одобини бузганликлари тўғрисидаги мазкур баёнотимизни Журналистлар уюшмалари конфедерациясида қараб чиқилишини талаб этади.

Ўзбекистон Республикасининг қонуни

АЛОҚА ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон Республикасининг Алоқа тўғрисидаги қонуни алоқа тармоқларини ташкил қилишнинг умумий ҳуқуқий, иқтисодий асосларини, алоқа шохобчаларини барпо этиш ва улардан фойдаланишда, алоқа хизмати кўрсатишда мулчилик шаклидан қатъи назар корхоналар, муассасалар, ташкилотларнинг ва фуқароларнинг алоқа воситаларига эгалик қилиш, улардан фойдаланиш, уларни тасарруф этиш ва бошқариш соҳасидаги ҳуқуқлари ва вазифаларини, шунингдек берилган ҳуқуқларни бузганлик ва вазифаларини бажармаганлик учун жавобгарлик чораларини белгилайди.

1-модда. Алоқанинг вазифалари

Алоқа Ўзбекистон Республикаси хўжалик ва ижтимоий инфраструктурасининг таркибий қисми бўлиб, аҳолининг, хўжалик субъектларининг, давлат идораларининг почта, телефон, телеграф, радио ва ахборотнинг ўзга турларини узатиш ва қабул қилиш ҳамда алоқа тармоғи орқали жўнатилаётган ашёларини етказиб беришга бўлган эҳтиёжлари қондирилишини таъминлайди.

2-модда. Алоқа соҳасидаги муносабатларнинг объектлари ва субъектлари

Почта ва электр алоқа тармоқлари — алоқа соҳасидаги муносабатларнинг объектлари бўлиб, улар почта жўнатмаларини қабул қилиб олиш, ташиш ва кўрсатилган жойга етказиб бериш, шунингдек ахборотларни электр қуввати ва электромагнит нурланишдан фойдаланиб тайёрлаш, узатиш ва қабул қилиш воситаларининг йиғиндиси ҳисобланади.

Ўзбекистон Республикасининг юридик ва жисмоний шахслари, ажнабий юридик шахслар ва фуқаролар алоқа соҳасидаги муносабатларнинг субъектларидир.

3-модда. Алоқа тўғрисидаги қонунлар

Алоқа соҳасидаги муносабатлар ушбу қонун, Ўзбекистон Республикасининг бошқа қонун ҳужжатлари билан тартибга солиб борилади.

4-модда. Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг алоқа соҳасидаги ваколатлари

Алоқа соҳасида Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши ихтиёрига:

алоқа соҳасидаги қонунлар;

алоқа соҳасидаги давлат сиёсатининг асосий қоидаларини белгилаш;

халқаро шартномаларни ратификациялаш;

Ўзбекистон Республикаси Конституциясидан келиб чиқадиган бошқа ваколатларни амалга ошириш киради.

5-модда. Алоқа соҳасида давлат бошқаруви

Алоқа соҳасидаги давлат бошқаруви Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамаси томонидан, шунингдек у ваколат берган идора (Ўзбекистон Республикасининг Алоқа вазирлиги) томонидан амалга оширилади.

Ўзбекистон Республикаси Алоқа вазирлиги ўзига бўйсунадиган алоқа воситаларига раҳбарлик қилади, корхоналар, муассасалар, ташкилотлар ва жисмоний шахсларга тегишли бўлган алоқа воситалари фаолиятини мувофиқлаштириб боради, алоқа воситалари устидан давлат техникавий назоратини амалга оширади, мулкчилик шаклидан, кимнинг тасарруфида эканлигидан қатъи назар алоқа корхоналари, ташкилотлари ва муассасалари кўрсатаётган хизмат сифатини текшириб боради.

Почта тўлови белгиларини нашр этиш мутлақ ҳуқуқи Ўзбекистон Республикаси Алоқа вазирлигига тегишлидир.

6-модда. Алоқа тармоқлари ва воситаларига эгалик

Ўзбекистон Республикаси ҳудудида мулкчиликнинг якка тартибдаги, жамоа, давлат ва аралаш шаклларига асосланган, шунингдек хорижий юридик шахслар ва фуқаролар эгалигида бўлган аҳолига алоқа хизмати кўрсатувчи корхоналар фаолият кўрсатиши мумкин.

7-модда. Идоравий алоқа тармоқлари

Идоравий, жамоа алоқа тармоқлари ва воситалари, алоҳида шахсларга қарашли алоқа тармоқлари ва воситалари ишлаб турган умумдавлат алоқа тармоғига шартнома асосида, алоқа корхоналарининг белгилаб қўйилган техникавий ва технологик талабларига риоя қилган ҳолда киритилиши мумкин.

Идоравий тармоқлар белгиланган тартибда Ўзбекистон Республикаси Алоқа вазирлиги корхоналарининг балансига ва улар томонидан фойдаланиш ва хизмат кўрсатишга топширилиши мумкин.

8-модда. Алоқа воситаларини ривожлантириш

Давлат алоқа воситаларини ривожлантириш ва қайта қуриш давлат идораларининг маблағлари, ўз маблағлари, банкларнинг кредитлари, жалб қилинган маблағлар ва Ўзбекистон Республикаси қонунларида ман этилмаган бошқа манбалар ҳисобига амалга оширилади.

Бошқа алоқа воситаларини ривожлантириш, қайта қуриш уларнинг эгалари томонидан ўз маблағлари ва Ўзбекистон Республикаси қонунларида ман этилмаган бошқа манбалар ҳисобига амалга оширилади.

Муайян эгаликдаги ер ҳудудлари, кўприклар, тоннеллар орқали, кўчалардан, иншоотлардан, коллекторлардан, ман этилган ҳудудлардан, ўрмонлардан алоқа коммуникациялари ўтказишда бундай коммуникацияларни ўтказиш шартлари ер эгалари ва ердан фойдаланувчилар ҳамда юқорида қайд этилган объектларнинг эгалари билан келишилади.

Иншоотлар, йўллар, кўприклар ва бошқа объектлар барпо этилаётганда ёки қайта қурилаётганда алоқа тармоқларини қайта жойлаштириш ва кўчириш ишлари қурилиш буюртмачилари томонидан ўз маблағи ҳисобидан ва алоқа коммуникацияларининг эгалари тақдим этган техник шартларга мувофиқ бажарилади.

Даҳа ичкарисидаги алоқа коммуникациялари қурилиш буюртмачилари томонидан лойиҳаланади ва барпо этилади.

9-модда. Алоқа воситалари ва тармоқларини муҳофаза қилиш зоналари

Алоқа линиялари бўйлаб, радиотелевизион узатиш станцияларига, радиореле линияларига, бошқа алоқа объектларига туташ ерлардан ажратиб берилган ерлар алоқа воситалари ва тармоқларининг муҳофаза минтақасини ташкил қилади.

Электр алоқа воситалари ва тармоқларининг сақланишини таъминлаш тартиби Ўзбекистон Республикаси қонунлари билан тартибга солиб турилади.

10-модда. Ёзишма, телефон сўзлашувлари ва телеграф хабарларини сир сақлаш

Ўзбекистон Республикаси Конституциясига мувофиқ ёзишма, телефон сўзлашувлари, телеграф хабарларининг сир сақланиши қонун билан муҳофаза этилади.

Ёзишмаларни очиб ўқишга ва ушбу модданинг биринчи қисмида қайд этилган қоидалар бошқача тарзда бузилишига йўл қўйган алоқа ходимлари маъмурий ва жиноий жавобгарликка тортиладилар, Ўзбекистон Республикаси қонунларида кўзда тутилган ҳоллар бундан мустасно.

11-модда. Алоқа хизматларига ҳақ тўлаш

Ўзбекистон Республикасининг давлат алоқа корхоналари кўрсатадиган хизматларга Ўзбекистон Республикаси норматив ҳужжатларида белгиланган нархлар ва тарифларга мувофиқ ҳақ тўланади.

Алоқа воситаларига мулкчилик ҳуқуқи асосида эгалик қилувчи давлатга қарашли бўлмаган корхоналар ва ташкилотлар, шунингдек жисмоний шахслар ўзлари кўрсатган хизматларга нархлар ва тарифларни мустақил равишда белгилашлари мумкин.

12-модда. Радиочастоталарни тақсимлаш ва рухсатномалар бериш

Радиочастоталарни корхоналар, муассасалар, ташкилотлар ва фуқаролар ўртасида тақсимлаш Ўзбекистон Республикаси Алоқа вазирлиги томонидан халқаро битимлар асосида амалга оширилади ва электромагнит тўлқинларини тарқатувчи иншоотлар ва воситаларни сотиб олиш, қуриш ва фойдаланиш учун рухсатномалар берилади, шунингдек ушбу иншоотлар ва воситалар иши назорат қилинади.

13-модда. Алоқада хизматга оид муомала тили, ёзишмаларни жўнатиш тили ҳамда ҳисобга олиш ва ҳисоботга доир вақт

Ўзбекистон Республикаси ҳудудида тезкор бошқарув ва диспетчерлик алоқа тизимида хизматга оид муомала, шунингдек почта ва телеграф ёзишмаларини йўллаш «Ўзбекистон Республикасининг давлат тили ҳақида»ги қонуннинг қоидаларига мувофиқ амалга оширилади.

Халқаро ахборот ва жўнатмалар почта ва электр алоқа орқали икки томонлама битимларда, шунингдек халқаро келишув ва битимларнинг қоидаларида белгиланган тилларда жўнатилади.

Маълумотларни узатишнинг технологик жараёнларида Ўзбекистон Республикаси ҳудудида ҳисобга олиш ва ҳисоботга оид ягона вақт — маҳаллий вақт белгиланади.

Маълумотларни узатишнинг халқаро технологик жараёнларида ахборотлар узатиш ва почта жўнатмаларини юборишда ҳисобга олиш ва ҳисоботга оид вақт халқаро келишув ва битимларга мувофиқ белгиланади.

14-модда. Алоқага доир қонунларга риоя этмаганлик учун жавобгарлик

Алоқа корхоналари Ўзбекистон Реепубликасининг алоқа Уставида, халқаро конвенциялар ва битимларда кўзда тутилган ҳолларда кўрсатилаётган хизмат сифати учун мижозлар олдида моддий жавобгар бўладилар.

Ушбу қонуннинг талабларини бузишда айбдор бўлган шахслар Ўзбекистон Республикаси қонунларига мувофиқ маъмурий ёки жиноий жавобгар бўладилар.

15-модда. Алоқа соҳасидаги халқаро ҳамкорлик

Ўзбекистон Республикаси алоқа жабҳасида фаолият кўрсатаётган давлатлараро ва халқаро ташкилотлар билан халқаро шартномалар ва битимларга мувофиқ ҳуқуқий, технологик ҳамда молиявий муносабатлар ўрнатади.

Ўзбекистон Республикасин инг Президенти
И. КАРИМОВ.

Тошкент шаҳри,
1992 йил 13 январь.

СИРДАРЁ вилоятининг Оқ олтин ноҳиясидаги Собиржон Сиддиқов номли совхозда ташкил этилган гилам тўқиш кичик корхонаси маҳсулот ишлаб чиқара бошлади. Бу гиламлар ўзининг сифатлилиги билан ажралиб туради. Шунинг учун ҳам уларни келажакда валютага сотиш мўлжалланмоқда. Бу ерда хон атлас тўқиш цехи, кичик асфальт заводи, инкубатор, тикувчилик цехлари ҳам ишлаб турибди. Совхозда аҳолининг истеъмол молларига бўлган талабини қондириш мақсадида тадбирлар белгиланаяпти. Иссиқхона, совуқхона, ғишт заводи, тегирмон каби бошқа зарур иншоотлар қурилиши мўлжалланмоқда. Булар иқтисодий шароитларни яхшилаш билан бирга, ёшларни иш билан таъминлаш имконини ҳам бераяпти.

СУРАТДА: кичик корхона тўқувчиси Раъно Каримжонова.

Р. ШАГАЕВ олган сурат.

ГЎШТ-СУТ АРЗОН НАРХДА

● СУРХОНДАРЁ ВИЛОЯТИ. Комсомолобод пахта тозалаш заводининг ходимлари озиқ-овқат маҳсулотлари танқис шароитда ҳам қийинчиликни сезишмаяпти. Завод ёрдамчи хўжалигини ривожлантириш учун сарфланган маблағ гўшт ва сут етиштиришни кўпайтиришга имкон берди. Эндиликда корхонанинг болалар боғчаси бундай маҳсулотлар билан барқарор таъминланмоқда, пахта тозаловчилар ҳам бу маҳсулотларни арзон нархда сотиб олмоқдалар.

Ахлоқий дарсхона

ИСЛОМ МАЪРИФАТИ

БИЗ мустақиллик сари илк қадамларни қўймоқдамиз, иқтисодимизда эса бозор муносабатларига ўтиш жараёни бошланди. Бу ўз навбатида янги муаммо ва қийинчиликларни туғдирмоқда. Чунки кўп йиллар давомида иқтисодни ривожлантириш фақатгина давлат қўлида бўлиши ва унинг тараққиёти бутунлай даҳрийлик ғоясига асосланганлиги жамиятимизда рўй бераётган ўзгаришларга тўсқинлик қилибгина қолмай, уни чалкаштиришга олиб келмоқда. Бу эса иқтисодий тангликни кескинлаштириб, халқ норозилигининг кучайишига сабаб бўлмоқда. Носоғлом кучлар бундан ўзларининг ғаразли мақсадлари йўлида фойдаланишга ҳаракат қилмоқдалар.

Бунинг асосий сабабларидан бири шундаки, бизга мажбурият орқали киритилган даҳрийлик мафкураси инсон тарбиясини бутунлай бузиб, одамларни ёмонликдан қайтаролмасдан, уларни ҳеч нарсадан қўрқмайдиган ва ҳайиқмайдиган қилиб қўйди, инсофу-тавфиқдан узоқлаштирди. Натижада яхши ниятлар билан бошланган ҳар қандай сиёсий, иқтисодий ва ижтимоий ишларимиз охиригача етказилмасдан, уларга катта зарба берилмоқда.

Жумҳуриятимизнинг ҳақиқий мустақилликка эришиш ва бозор иқтисодиётига ўтиш йўлида сунъий равишда пайдо қилинаётган катта ғовлар бунинг ёрқин далилидир. Энди бундан қутулиш учун туб маънода ўзимизни поклаб, ҳалоллик йўлига ўтишимиз зарур. Чунки жумҳуриятимиз келажаги кўп жиҳатдан ҳар биримизнинг имон-эътиқодимизга, садоқат ва ҳаракатимизга, илм ва маданиятимизга боғлиқ. Биз бу ишларни амалга оширишимизда ислом маърифати қўл келади, деган фикрдамиз.

Чунки у анъаналаримиз табиатига мосдир. Омма орасида исломни кенг тарғиб қилиш мақсадга мувофиқ бўлур эди. Бунинг қанчалик аҳамиятга эга эканлигини тарихдан ҳам яққол кўриш мумкин. Маданият оламига катта ҳисса қўшган аждодларимиз Абу Наср Фаробий, Абу Райҳон Беруний, Абу Али ибн Сино, Ал Хоразмий, Алишер Навоий ва кўплаб бошқа алломалар Ислом маърифати асосида ижод қилдилар ва дунёга машҳур бўлдилар. Бу даҳоларнинг асарлари асрлар оша бизга етиб келиб, авлодлари улардан ҳамон баҳраманддирлар. Шуларни эътиборга олиб, айтмоқчимизки, Ислом маърифати энг аввало ҳамма яхшиликларнинг ибтидосини худодан қўрқиш деб билади ва шунга асосланиб инсонларни илм олишга, маданиятли бўлишга, уларнинг динидан, иркидан қатъий назар, иттифоқ бўлиб, тинч-тотув яшашга чақиради. Бу эса жамият тараққиёти ва халқ фаровонлиги юксалишининг асосий негизи ҳисобланиб, уни баркамоллик сари чорлайди. Мусулмон давлатларининг ҳозир эришаётган ютуқларининг сир-синоати ҳам аслида мана шундадир. Аммо ислом динига алоқаси бўлмаган нодону жоҳилларнинг билиб-билмасдан қилган хатти-ҳаракатлари ва хатоларидан ғаразгўйлар ўз мақсадларида фойдаландилар, мусулмон бўлмаган халқларни ислом дини билан қўрқитиб, ўзларининг қабиҳ ишларини амалга ошириб келдилар. Бу «пойга»да айниқса марказий матбуот улоқни олиб кетди.

Бундай алданишларнинг асосий сабаби одамларнинг ислом маълумотидан етарли даражада хабардор бўлмаганликларидир. Маълумки, ислом дини нафақат мусулмонларнинг, балки бутун инсоният болаларининг ҳақ-ҳуқуқини ҳимоялайди. Уларнинг жонига, мулкига қасд қилишга асло йўл қўймайди ва буни худо олдида катта гуноҳ деб ҳисоблайди. Бунга бўйсунмаганларнинг эса, ким бўлишидан қатъий назар, жазосини беради.

Ислом маърифати жаҳолатдан, хурофотдан ва бидъатдан холи. У ҳеч қачон, ҳеч қаерда зўравонликка, бошқа миллат ва диндагиларни камситишга йўл қўймайди. Инсон ҳуқуқи ва эркинлигини ҳамма учун баробар ҳимоя қилишга чақиради. Бундан буён ҳар ким ўз динига садоқатли, лекин умумий бир мақсад йўлида жумҳуриятимизнинг мустақиллиги ва равнақи учун биргалашиб ишлаш даври бошланди. Ислом маърифати бундай ҳамкорликни сидқидилдан қўллаб-қувватлайди ҳамда бу йўлда барча халқларнинг диний эътиқодини, урф-одатларини, анъаналарини ҳурмат қилиб, унинг ривожланишига кўмаклашади.

Иқтисодий жиҳатдан узоқ йиллар давомида бир-бирига чамбарчас боғланиб кетган жумҳуриятлар ажралиб мустақил ривожланиш йўлига ўтмоқдалар. Бундай шароитда Ўзбекистон фуқаролари орасида уларни маънавий рағбатлантирадиган, эркинликка асосланган ягона эътиқод — Аллоҳга унинг расули бўлган Муҳаммад алайҳиссалом таълимотига кучли эҳтиёж юзага келди. Нафақат жумҳуриятимизда, айни вақтда Тожикистон, Туркманистон, Қозоғистон, Қирғизистон, Озарбайжон ва Россияда яшайдиган мусулмонлар орасида ҳам шундай ҳол содир бўлмоқда. Бу эса уларни ўзаро келишиб, ҳал қилиниши керак бўлган ҳар бир масалани тинч ва осойишта йўл билан Қуръони Карим ва ҳадиси шариф таълимоти асосида ечишларини таъминлайди.

Мусулмонлар ислом маърифати туфайли кенг феълли бўладилар, бир-бирларига самимият билан ёрдамлашиб қийинчиликларни енгадилар. Бу муслимлар орасида тарғибот ва ташвиқот ишларини кенг кўламда авж олдириши шубҳасиз. Имом Бухорий ривоятича, пайғамбаримиз ҳадисларидан бирида кишиларга оғир кунда ёрдам бериш ҳақида шундай дейилади: «Бир қанча кишилар қиёмат куни ўз қўшниларининг этакларидан ушлаб: «Ё раббий, мана бу қўшним бошимга иш тушган вақтда ёрдам бериш ўрнига эшигини қулфлаб олган эди», — деб даъво қилади». Оғир аҳволда қолганда қўшни қўшнисига ҳатто ўз овқатини бўлиб бериши кераклиги хусусида шундай ҳадис бор: «Кимки қўшниси оч туриб, қорни тўқ ҳолда тонг оттирса, у киши (чин) мўмин эмасдир». Мана шу икки ҳадис бутун инсон болалари учун баркамоллик битигидир, десак, янглишмаймиз. Шу билан бир қаторда бундай ҳадислар дин фалсафасида қанчадан-қанча донишмандлик, олийжаноблик ва эзгу фикрлар мавжуд эканлигидан далолат беради. Лекин шунга қарамасдан ўтган давр давомида динга қарши қаттиқ кураш олиб борилди, билимдон, ақлли инсонлар қурбон бўлдилар. Улардаги ишонч ва эътиқодни, Аллоҳга бўлган муҳаббатни сўндиришга ҳаракат қилинди ва бу ўзлигини билмасликка, меҳр-муҳаббатсизликка, эътиқодсизликка, даҳрийликка олиб келди.

Ҳатто араб алифбосидаги дунёвий китобларни уйида сақлаган кишилар ҳам жазо олдилар. Китоблар ўтга ташланди, ёқилди, сувга оқизилди, қабристонларга кўмилди. У китоблар аждодларимизнинг кўз нури ақл чироғи маҳсули, авлодларга яхши умидлар билан қолдирган беҳисоб бойликлари эди. Ахир араб ёзувида битилган асарлар ўз бағрида қадимий маданиятимизни сақлаган сеҳрли сандиқ ҳисобланардику.

Эндиликда Қуръони Каримнинг ўзи нафақат диний китоб, балки Шарқ маданиятининг бебаҳо хазинаси эканлиги ҳаммамизга маълум. Ислом тарихида диний маълумотларнинг онгли равишда қўлланилиши ҳам маърифат учун катта аҳамиятга эга. Шу боис инсонни қадрлашга, уни меҳр-муҳаббатга, тинч-тотув яшашга, иқтисодий баркамолликка ундовчи ислом маърифати халқ орасида кенг тарғибот қилиниши давр заруратидир. Аммо бу йўлда қатор тўғаноқлар борки, уларни зудлик билан бартараф этишга тўғри келади. Булар қуйидагилардан иборат:

1. Мавжуд ижтимоий ва иқтисодий муаммоларнинг оғирлашаётганлиги.

2. Миллатлараро муносабатларда низолар борлиги ва илоҳий таълимотсиз улар ечимларининг ишончсизлиги.

3. Ёш авлод тарбиясида одоб-ахлоқ ва таълимнинг пасайиб кетиши. Ҳаромни ҳалолдан, яхшини ёмондан ажратиш, поклик ва меҳнатсеварлик, бошқа миллатларга ҳурмат, кексаларга иззат, ўз динига эътиқодли бўлиш каби хислатларнинг йўқолиб бориши.

4. Бойлик орттириш йўлида алдаш, одам ўлдириш, безорилик, фоҳишалик, ўғрилик қилиш ва бошқа иллатларнинг кўпайиши.

5. Ислом дини ва унинг асоси бўлган Қуръони Карим, ҳадислар ва шариат қонунлари ҳақида халқ орасида маълумотнинг пастлиги. Виждон ва эътиқод эркинлиги тўғрисидаги қонун такомиллаштиришга муҳтожлиги ва унинг амалда қўлланишидаги камчиликлар.

6. Мактабларда араб алифбосида диний ва дунёвий илм олишни қўшиб ўрганишга бўлган талаб, эҳтиёж.

7. Ҳамма соҳада учрайдиган ноҳақликларнинг ошиши, ишчиларнинг, оддий фуқаро ва зиёлилар турмуш даражасининг оғирлашиши ва шу каби маънавий, иқтисодий тангликка юз тутиш.

Мавжуд муаммолар ечимининг зарурлиги ислом маърифатига интилишни кучайтирмоқда, унинг халқ орасида кенг тарқалишини тақозо этмоқда. Бу мафкура халқни илм ва маданиятнинг юксак чўққилари сари даъват этади.

Ислом маърифати миллатлараро нифоқ ва низоларнинг олдини олади, диний биродарлик ва аҳилликни тиклаш, уни амалга оширишга ёрдам беради. Миллатидан, жинсидан, динидан қатъий назар инсонларнинг бир-бирларига дўстлигини, меҳр-оқибатли бўлишини таъминлайди. Пораҳўрлик, судхўрлик, ўғирлик, босқинчилик, ичкиликбозлик, фоҳишалик ва исломда маън қилинган бошқа ёмон иллатларга қарши кескин кураш олиб боришга ундайди. Унинг асосий масалаларидан бири араб алифбосини барча мактабларда ўқитиш ва шу асосда дунёвий билимлар билан диний билимни қўшиб олиб боришдир. Бунга эҳтиёжни ҳаммамиз кундалик ҳаётимизда яққол сезиб турибмиз. Гап буни амалга оширишда қолган.

Ислом назариясини ва фалсафасини ўрганиш ҳамда амалиётда қўллаш мақсадида ислом илмий-текшириш институтини ташкил қилиш мақсадга мувофиқдир. Буларнинг ҳаммасидан бизнинг кўзлаган мақсадимиз — иймон, эътиқодни тиклаб, илм-маърифат йўлига ўтиш. Аслида биз мусулмон оиласида дунёга келган эдик. Бизни 70 йилдан кўпроқ вақт давомида худо йўқ, биз атомлардан тузилганмиз ва маймундан келиб чиққанмиз, деб ишонтиришга ҳаракат қилдилар. Аммо Аллоҳнинг ўзига ҳамду санолар ва беҳад шукрлар бўлсинким, ушбу кун илм-фан тараққиёти натижасида биз кўрадиган ва сезадиган моддий дунёдан ташқари биз кўрмайдиган, аммо Аллоҳ насиб этган инсонлар сеза оладиган олам борлиги ва уларнинг антиматериядан тузилганлиги исбот этилди. Бу кашфиёт эгалари 1959 йил 26 октябрда Стокгольмда Нобель мукофотига сазовор бўлган 69 яшар Эмило Сегри (асли италиялик атомчи олим) ва сан-франциссколик Оуэн Чемберлин эдилар. Улар ўз илмий ихтироларида: «Дунёда бўлинадиган ва ўладиган материядан ташқари бўлинмайдиган ва ўлмайдиган антиматерия мавжуддир. Минг афсуски, биз у дунё тўғрисида қарийб ҳеч нарса билмаймиз», — деб эътироф этдилар.

Қизиғи шундаки, Қуръони Каримга ва Муҳаммад алайҳиссалом ҳадисларига мурожаат қиладиган бўлсак, у дунё ҳақида аниқ фикрлар борлигини ўқиймиз. Масалан, Аллоҳ яралмаган, у абадийдир. У ҳожатсиз ҳамда ҳожатбарордир ва бошқалар.

Демак, Аллоҳнинг борлиги Қуръони Карим ва бошқа диний китоблардан ташқари материалистик оқимлар орқали ҳам тан олинган экан. Унда биз яна қандай изоҳни кутайлик?

Келинг, Аллоҳни яқиндан таниш, меҳр-оқибатли бўлиш инсонларни динидан, ирқидан қатъий назар, ҳар бир кишини яхшилик қилишга, кечиримли бўлишга, покликка, ҳалолликка меҳнатсеварликка ва яна кўпдан-кўп яхши хислатларга даъват этувчи ислом маърифатидан кенг кўламда фойдаланайлик. Ахир ҳар субҳидамда покланиб, Аллоҳга ҳамду санолар айтиб, юртга ва юртдошларимизга, ўзимизга ва бола-чақаларимизга эзгу тилаклар билдирсак, бунинг нимаси ёмон?

Ҳа, биз ўзимиз хоҳламасдан йўл қўйган хато ва гуноҳларимизни ювадиган вақт келди. Ота болага, ака укага ёрдам бера олмайдиган у дунёга ўзимиз учун озгина туфҳа тайёрлаб олишга ким монелик қилади? Ислом маърифати сизни илмли бўлишга, жаҳолат аҳлидан қочишга ва гуноҳ ишларга қўл урмасликка, ватанга содиқ бўлиб, мустақиллик ва халқ фаровонлиги йўлида сидқидилдан хизмат қилишга ундайди.

А. ШОКИРОВ,
иқтисод фанлари доктори, профессор.
А. СУЛТОНОВ,
профессор.
А. ТЎРСУНОВ,
иқтисод фанлари номзоди, доцент.

XX АСР ДАРДИ

АМАЛИЙ ТАДБИР

Ҳар қандай фожиа энг аввало болаларнинг қисматида акс этади. Орол фожиаси ҳам шундай. Бу ердаги болаларнинг ночор аҳволини Чернобиль болалари қисмати билан қиёсланиши бежиз эмас.

Бегуноҳларнинг саломатлигни тиклаш йўлида нималар қилинаяпти? Уларнинг эртанги куни хусусида чинакамига қайғураётган ташкилотлар, жамиятлар борми?

Ҳа, бор!

6 февраль куни «ТУ — 134» тайёраси Қорақолпоғистон жумҳуриятининг пойтахти Нукусга келиб қўнди. Унинг ўзга рейслардан фарқи шуки, тайёра фақатгина болаларни олиб кетиш учун келди ва уни Туркистон ҳарбий округи ўз ҳисобидан ажратди. У бу ерга икки бора қатнаб, Қорақалпоғистондан 160 болани бағрига олиб Тошкентга учди. Пойтахтда болаларни юмшоқ ўриндиқли автобуслар кутиб турарди. Улар Бўстонлиқда — табиатнинг гўзал ва мусаффо гўшасида жойлашган Чимён сиҳатгоҳи томон йўл олдилар.

Орол болалари бу ерда тажрибали тиббиёт мутахассисларининг кўригидан ўтадилар, даволанадилар, ҳордиқ чиқарадилар ва билим оладилар. Зарур топилса улар яна бир неча муддат қолиб саломатликларини мустаҳкамлайдилар. Оролбўйи болаларидан 17 минг киши бу йил жумҳуриятимиз ва бошқа мустақил ҳамдўстлик мамлакатларининг ҳордиқ чиқариш ва даволаниш учун қулай, баҳаво жойларида бўладилар. Ана шундай мақсад йўлидаги ҳаракатлар бошланди.

Касаба уюшмалари федерацияси кенгаши ташаббуси билан бошланган Оролбўйи болаларини соғломлаштириш ишларига жумҳурият тиббиёт вазирлиги, Туркистон ҳарбий округи чинакамига амалий ёрдам бермоқдалар.

Б. АМИНОВ.

МАКТУБЛАРДА ЭЛ ОВОЗИ

ЯНВАРЬ ОЙИДА ОЛИНГАН ХАТЛАРГА ШАРҲ

Мактубларни ҳаёт кўзгуси деймиз. Ҳар куни рўзномага келаётган хатлар билан танишар экансиз, бунга яна бир карра ишонч ҳосил қиласиз, уларда давр руҳи, турмушимиздаги қийинчиликлар, муаммолар, ташвишлар нақадар чуқур акс этганлигини ҳис этасиз.

— Ниҳоят, кўп йиллардан буён орзу қилинган мустақилликка эришдик, — деб ёзади Бухоро районининг Ленин номли жамоа хўжалигида яшовчи кекса ўқитувчи **Комил Ҳайитов.** — Ўзбекистон тақдири менинг ҳам тақдиримдир. Шу боис мустақиллик ҳақида гап кетар экан, у мени бефарқ қолдирмайди.

Задарё районининг Навоий номли жамоа хўжалигида истиқомат қилувчи **Умидхон Тўрақулов** ҳам ошкоралик, мустақиллик ҳақида мулоҳаза юритади. «Илоҳим ўзлигимизни англаганимиз, тилимизга, динимизга қайтганимиз, мустақилликка эришганимиз рост бўлсин», — деб тугатади у мактубини. Андижонлик **Турсунбой Охунов,** қашқадарёлик **Абдураҳим Абдуллаев,** жиззахлик **Баҳром Сулаймонов** ҳам ана шу мавзуни қаламга олишган.

Ўзбек тилига давлат тили мақоми берилгач жумҳуриятимизда бирмунча ишлар қилинди. Лекин унинг ҳаётга жуда секинлик билан жорий этилаётганлиги кўпчилик газетхонларни қаноатлантирмайди. Рўзномамизга келаётган хатларнинг бир қисми ана шу мавзуга бағишланган. «Ўзбекистон Фанлар академияси Гоголь кўчасида жойлашган. Республикамизда биология фанига асос солган академик Аҳрор Музаффаров узоқ йиллар давомида шу ерда ишлаган. У киши бундан тўрт йил муқаддам оламдан ўтди. Минг афсуски, шундай улуғ инсон номи ҳануз абадийлаштирилмаган. Дўппини олиб ўйлаб кўрайлик-чи, Пушкин, Жуковский, Гоголлар тўнғичларимизу академик Музаффаровга ўхшаганлар ўгайларимизми? Ўша кўчага Музаффаров номи берилса бўлмайдими? Бу ҳақда ким бош қотиради? Қолаверса, шаҳримизда Сапёрная, Баранов, Черешная каби юзлаб кўчаларни учратиш мумкин. Бу номлар нимани ифодалайди?» Куюнчаклик билан ёзилган бу сатрлар биология фанлари доктори, профессор **Аҳмадқул Эргашевга** тегишли.

— Бир инсон номига юзлаб кўчалар, хўжаликлар, корхоналар, ташкилотлар қўйилса, кишининг улуғлиги бу билан ифодаланмайди. Менинг фикримча, бу ўша инсонларга нисбатан ҳурматсизликдир, — деб ёзади ғалабалик **Рустам Холиқов.** — Нима учун улуғ аждодларимиз бўлмиш Амир Темур, Беҳзод, Муқанна, Нодирабегим, Паҳлавон Маҳмудларни унутишимиз керак? Уларнинг номлари майдонларни, кўчаларни безаса ярашмайдими?

Ана шу мавзуда дард билан битилган мактублар кўп. Жумладан, қорақалпоғистонлик **Қуёш Юсупов,** фарғоналик **Тўхтасин Алимов,** сирдарёлик **Фарҳод Ўрозовлар** ўзлари яшаётган вилоятларда бу борада ҳам иш қилинаётганлиги хусусида сўз юритишади.

«Ҳамма яхши нарсалар — болаларга», «Ёшлар бизнинг келажагимиз» шиорлари остида 74 йил яшадик. Бироқ жамият учун бирламчи хислат бўлган эътиқодни унутаёздик. Одоб, ахлоқ масаласида ҳам чекиниш бўлди. Худодан қўрқмайдиган, бандадан уялмайдиган кимсалар кўпайиб кетди.

Самарқанд вилоятининг Қўшработ районида яшовчи фаол жамоатчи мухбирларимиздан **Абдулваҳоб Жонғозов** ана шу мавзуга қўл урган. У рўзномамизга йўллаган мактубида шундай деб ёзади: «Мусулмон маданиятида одоб биринчи ўринда туради. Жамиятнинг маънавий қашшоқлиги иқтисодий инқирозларга йўл очади. Шундай экан, биз яшаб турган жумҳуриятимиз фуқароларининг одоб-ахлоқини, эътиқодини, инсонийлик маданиятини тикламасдан туриб, бирор жабҳада олға қадам босишимиз амри маҳол. Ҳозирги аҳвол давом этаверса, таназзулдан чиқишимиз қийин бўлади.

«Одобнома» дарсини мактабларда 10-синфдан эмас, бошланғич синфдан бошлаб ўқитиш мақсадга мувофиқдир, — дея давом этади А. Жонғозов. — Гўдак қалби оқ қоғозга ўхшайди. Унга нима ёзсангиз, ўша битик умрбод қолади. Шундай экан, болани бошидан одобли, ахлоқли, мурувватли, ростгўй, ўз ризқини ҳалол меҳнат билан топиб ейдиган, имонли, инсофли, ўзлигини яхши англайдиган инсон даражасига етказиш зарур».

Бухоролик **Эркин Ёдгоров,** сурхондарёлик **Чори Алимов,** сирдарёлик **Мирза Ўрозовлар** ҳам таълим-тарбия ишидаги муаммолар хусусида қалам тебратишган.

Саккиз ойдирки озиқ-овқат маҳсулотларини магазинлардан талонга харид қилаяпмиз. Бунга кўникиб ҳам қолдик. Одам бошига ярим килограмм шакар, 5 кило ун, 50 грамм чой... Афсуски, ана шу нарсаларни олиш учун ҳам соатлаб навбатда турамиз, ҳафталаб овора бўламиз. Омадимиз келса тегишимизни ундирамиз. Бу нарсаларни ололмасдан сарсон бўлиб юрганлар қанча. Рўзномамизга келаётган мактубларнинг катта қисмида ана шу муаммо кўтарилган.

Акмал Икромов районидаги 8 озиқ-овқат магазини аҳолига жуда ёмон хизмат кўрсатаяпти, — деб ёзади **Азиза Жуматова.** — Гўшт, тухум, сарёғ каби маҳсулотларни ойлаб ололмасдан саргардон бўлиб юрибмиз. Арзимизни тинглайдиганлар борми?

Бизга Акмал Икромов районидаги 22-магазин хизмат қилади. Бу ерда тартиб йўқ. Декабрь ойи учун сарёғ, тухум олмадим. Тегишли озиқ-овқат маҳсулотларини олиш учун 15-20 кунлаб овора бўламан. Яна бу ветеранлар магазини эмиш. Ёшроқ бўлсам нолимасдим. Ахир менинг ҳолимда шунча сарсонгарчилик осонми?» Бу сатрлар Журжоний маҳалласида яшовчи отахон **Саттор Раҳимовга** тегишли.

Тошкент шаҳрининг Киров районидан **Раъно Аҳмаджонова,** Куйбишев районидан **Гулсари Алиева,** Жиззах вилоятининг Ғаллаорол районидан **Вали Носиров,** Ғазалкент шаҳридан **Тўхтасин Турғунов** ва бошқа муштарийларимиз савдодаги тартибсизликлар, муомала маданиятининг пастлиги ҳақида куюниб хат ёзишган.

«Халқ сўзи» бир ёшга тўлибди. Муборак бўлсин! Бу ёшдаги чақалоқ замин узра тетапоя қилиб юришни бошлаганидек, «Халқ сўзи» ҳам оёққа турди. Мустақил Ўзбекистон халқи қалбига йўл топаяпти. Қадамлари дадил. Мен рўзнома жамоасининг келгуси ишларида омад тилайман. Унинг халққа янада яқинроқ бўлишини жуда-жуда истайман.

Рўзномамиз шаънига ана шундай илиқ фикр билдирган **Тўхтахон Абдумаликова** жумҳурият Халқ таълими вазирлигида ишлайди.

• Келди ўйлайдурғон замон •

Бешик боласи — бек боласи

Оталар ўғиллари дунёга келган кундан унинг келажагини ўйлайдилар. Пири комил, бой-бадавлат, бахтли-тахтли бўлишини орзу қиладилар. Бу йўлда касбу кор ўргатиб, мурғак дилларига чўғ соладилар.

Илёс ака Қурбоновнинг отаси ўзининг истараси иссиқ, бешикда паҳлавон бўлиб ўсган фарзанди кўнглида башариятнинг энг беғубор хилқати — гўдакларга муҳаббатни тарбиялади, ўғлига ўз касби — бешиксозликни ўргатди.

Эҳ-ҳе, йўлларда лип-лип ўчиб қолган чироқлар каби йиллар неча-неча «даҳоликталаб»ларнинг эътиқоди пуч эканлигини исботлади. Аммо инсоният орзуларининг гултожи — азиз болажонларга муҳаббатнинг қисмати абадиятга тенгдир.

Илёс ака энди ўзининг бешикда хушрўю хушхулқ бўлиб ўсган ўғилларига бешик ясаш сирларини ўргатмоқда.

В. ТЎРАЕВ олган сурат.

[Боши биринчи бетда].

Поликлиникамизда пульсни ушлаб, маълум масофадан кўриб туриб ёки расмга қараб ташхис қўйиш усуллари жуда яхши уюштирилган. Бу усуллар бизга касалликнинг қачон, қандай бошланганлиги сабабини дарров билиш имкониятини беради. Шуларга асосланган ҳолда, кундалик тажрибадан келиб чиққан хулосаларимизни айтмоқчиман.

Бешикдаги сополдан ясалган тувакнинг мижози иссиқ, сумак ҳам ўрик ёки бошқа мевали дарахтдан қилинади. Гўдак бешикда ётса, ости булғанмайди. Аъзолари қуруқ ва озода бўлади.

Жинсий аъзо ва сийдик йўли касалликларини ёш пайтида ҳеч ким сезмайди. Ёшликдаги «гуноҳлар» қартайганда ўз азобини кўрсатади. Ҳозир кўп йигитлар шикоят билан бизга мурожаат қиладилар. Буларнинг ҳаммасига сабаб ота-она момобоболаримиздан мерос урф-одатларни билмай, ўз фарзандларини нотўғри тарбиялаганликларидир. Хусусан, бола минг йиллардан бери миллиардлаб одамлар ҳаётида тажрибадан ўтган, синалган беланиб ётганлиги боисдир. Албатта, бошқа сабаблари ҳам кўп. Ўсимлик ҳам, ҳайвонлар ҳам, инсон ҳам ёшлигида қандай тарбия олса, каттайганда шунга муносиб бўлади.

Инсоннинг энг асосий юкни олиб юрувчи аъзоси бу — умуртқа поғонаси ва бошқа суяк системасидир. У туғилганидан бошлаб суяк системасини асраш, мустаҳкам ва тўғри ўстириш керак. Девори мустаҳкам бўлмаган иморат тез қулаганидек, умуртқа поғонаси носоғлом ва нотўғри киши ҳар хил касалликларга осонгина учрайди. Гўдакнинг умуртқа поғонасини соғлом ва тўғри ўстирадиган омил ҳам бешикдир. Унинг қўл-оёқлари тўғри ва жуфт қилиб махсус қўлбоқлар билан боғлаб қўйилади, текис ва қаттиқ ерда суяклар бир-бирларига силлиқ равишда мослашади. Фақат шундай қилингандагина инсон умрининг охиригача бел, оёқ, қўл, бўғимлар оғриқларидан фориғ бўлади. Ҳозир ёшлар орасида яссиоёқлик (плоскостопия), ревматизм, бел, оёқ оғриқлари жуда кўп. Бунинг боиси — ўз вақтида бешикда «қолипга» солинмаган умуртқа поғонанинг нотўғри жойлашганлиги. Бу хил беморларни эмлаш усулларини биз ишлаб чиққанмиз.

Ота-боболаримизнинг донолигига минг марта таъзим қилсак-да оз. Боланинг тагидаги тўшакка махсус тайёрланган қовға солинади. Қовғанинг мизожи қуруқ ва иссиқ. Гўдакнинг мизожи бўлса ҳўл ва иссиқ. Тўшакка сийдик ёйилса-да у сасимайди, чиримайди. Тўшак бошқа нарсадан (пахтадан) қилинган бўлса, тезда қотиб қолиб, ҳар хил дўнглар, ноқулайликлар пайдо бўлади. Бешикда ётган бола қўл ва оёқ боғлагичларида шундай усталик билан боғланадики, бу боғлагичнинг биттаси оёғининг тиззасига, иккинчиси кўкрак қафасининг пастки қисмига тўғри келади. Натижада бола диафрагма орқали қорин билан нафас олишни ўрганади. Шундай нафас олгандагини бронхиал астма ва бошқа нафас йўли касалликларининг олди олиниши мумкин. Мабодо бу хил касалликлар пайдо бўлса-да енгил кечади.

Поликлиникамизда бронхиал астма, ўпканинг кўпгина сурункали шамоллаш касалликларини муваффақият билан 7—9 кунда даволаймиз.

Гўдакларнинг бош томонига қалампир, туз, нон, пиёз, пичоқ каби нарсаларни қўйиш ҳам қадимдан одат бўлиб келган. Бу нарсалар гўдакка келаётган ҳашаротлардан қисман ҳимоя қилиш билан бир қаторда ўзларидан тарқаётган электромагнит майдони билан ҳам руҳнинг, ҳам тананинг соғлом ўсишини таъминлайди.

МУХБИР: Москвада 1988 йили нашр этилган «Совет энциклопедияси»нинг «Ўзбеклар» бўлимида совет даврида ганжкорлик, тандирсозлик, пичоқчилик, дўппидўзлик, жундан матолар тўқиш каби анъанавий халқ ҳунармандчилиги соҳалари юксак даражада ривожланишига йўл очилганлиги айтилади ва булар қаторида бешиксозлик ҳам тилга олинади. Марказда ўтириб биз ҳақимизда афсоналар тўқишларига, тарих ва маданиятимиз, маънавиятимизга ўзлари хоҳлаган либосни кийдиришларига этимиз ўлиб бўлган эди... Аммо «Ўзингдан чиққан балога...» дегандай, айни ўзлари бешикда улғайиб, илму фанимизнинг юлдузлари бўлиб етишганлар таҳрири остида тайёрланган «Ўзбек совет энциклопедияси»нинг II жилд 199-бетида шундай сатрлар бор:

«Бешик сўзининг XI аср туркий ёзма ёдгорлиги «Девону луғатит турк»да ҳам учраши бешикнинг жуда қадимийлигини кўрсатади. Шундай бўлса-да, бешик боланинг яйраб ётиши, ухлашига имкон бермайди. Бешик гаврапўш билан ёпилгандан ҳавоси бузилиб, бола димиқиб қолади. Бешикда боланинг қимирламай ётишга мажбур бўлиши, қўл-оёқларининг танғиб қўйилиши суяклари ва мушакларининг тўғри ривожланишига тўсқинлик қилади».

Шу парчаларни шифокор ва руҳшунос сифатида таҳлил қилиб берсангиз...

М. С: Мен халқ табобати усуллари асосида даволаш ва ташхис қўйиш билан 19 йилдан буён шуғулланиб, кўп муаммоларни бошимдан кечирдим. Академиклар, профессорлар, давлат арбоблари, врачлар билан бу соҳада тортишувлар, мулоқотлар олиб боришимга тўғри келди.

Халқ табобати бу — асосан халқимизнинг минг йиллардан бери синалиб, авлоддан авлодга, устоздан шогирдга берилиб келган даволаш усуллари, урф-одатларидир. Кийиниш, овқатланиш, ўзаро мулоқот, бола тарбияси — ҳамма-ҳаммаси табобатдир. Бизнинг врачларни тайёрлайдиган ўқув қуролларимизда асосан Европада қилинадиган табибликлар, урф-одатлар ёритилган. Бизнинг мусулмон дунёмизда одат тусига кирган ҳамма нарса атайлаб бидъат, хурофат дейилган. Сиз айтганингиздек, ўлкамиздан етишиб чиққан олимларимиз ўз ихтиёрларига эга эмасдилар, Москвадан белгилаб берилган мавзу бўйича кандидат, доктор, профессор бўлдилар. Акс ҳолда уларнинг диссертациясини тан олишмасди. Бизнинг илмий текшириш институтларимизда асосан «атом ва молекулалар» тўғрисида иш олиб бориладн. Кишининг руҳига боғлиқ ишларни энди-энди ўйлаяптилар, шунинг учун кейинги пайтларда халқ табобатига қизиқиш анча кенгайди. Чунки халқ табобатининг асосий йўналиши киши танасидаги ўзгаришларни руҳий ўзгаришлар орқали билиш ва даволашдир. Халқ урф-одатлари инсон руҳиятини мустаҳкамлашга, жамиятни соғломлаштиришга қаратилган. Фақат инсонларнинг руҳиятини соғломлаштириш орқалигина бутун жамиятни соғломлаштириш мумкин.

Мен «Ўзбек совет энциклопедияси»да ёзилган фикрларга қўшила олмайман.

Бешикнинг гаворапўш билан ёпилиши у чайқалганда, айниқса ёз ойларида, ойна ва эшик очилганда гўдакни елвизакдан асрайди. Қишда кондиционер вазифасини бажариб, гўдак танасини бир хил ҳароратда, намликдан сақлайди.

МУХБИР: Инқилобдан олдин қизларни ўн уч ёшидан бошлаб турмушга бериш мумкин бўлганлиги ўзбек хотин-қизларига нисбатан зулмнинг бир кўриниши, деб талқин қилинади бизнинг замонда. Ҳақиқат эса бу удумнинг табиий-ҳаётий илдизлари чуқур ва асосли бўлганлигини кўрсатади. Яъни илгари ўғил-болалар ҳам, қизлар ҳам жисмонан ва руҳан тезроқ камолга етганлар. Мен юз ўн уч ёшга етиб қайтиш бўлган қизил юз бобомни, юз ёшларида оламдан ўтган холамнинг тик, ихчам, охирги кунларигача чаққон юрганларини эслайман. Атрофимизда тобора сийраклашиб бораётган барваста, адл бўйли отахонлар, онахонларга ҳавасим келади. Биз кичик қизалоқлигимизда камолга етган опаларимиз, маҳалламиз қизлари азбаройи дуркунликларидан тортиниб ёз кунларида ҳам камзул кийиб юришарди. Ҳозир қўни-қўшнилар қай биримиз ёшгина қизимизда яссиоёқлик бошланганидан, қай биримиз фарзандимизнинг елкаси букчайиброқ қолаётганидан ташвишланиб сўзлаймиз, дўхтирга қатнаймиз. Фарзандларимизнинг кеч ва пуч ривожланишаётганига экологик вазият, уларнинг рисоладагидай овқатланмаётганликларини боис қилиб кўрсатамиз. Бу сабаблар ўринли. Аммо шулар қаторига ўғил ва қизларимиз «бешик боласи» бўлмай қолганлигини ҳам қўшиш мумкинми!

М. С: Орол-88 экспедицияси таркибида бутун Ўрта Осиё республикаларини айланиб чиққанман. Кўрганларим кўп нарсани билишга имкон туғдирди. Биз аввалам бор нотўғри атеистик тарбия натижасида инсонни тарбиялаш, руҳиятини, танасини мустаҳкамловчи қонуниятлардан ажралдик. Иккинчидан, сиз айтган экологик фалокатга дуч келдик. Агар оналаримиз бешикка белашни тўғри билсалар эди, инсонларни турли хил бўғимлар, остеохондрозлар, ошқозон-ичак касалликлари, жинсий аъзо шамоллашлари, бепуштликлардан асраган бўлардилар. Атеистик билимлар билан мияси бузилмаган ота-боболаримиз ёшликдан тўғри кийиниш, мусулмонча урф-одат бўйича овқатланиш, ухлаш қоидаларини доимо ўргатар эдилар. Энди-чи, биз фақат европача яшашни, овқатланишни одат қилиб олганмиз. Бу — катта фожиа, чунки ҳар қандай одат ҳар бир миллатнинг яшаб турган жуғрофий иқлим шароитидан келиб чиқади. Қишлоқларда қариялар камайиб кетаётир. Бу умрнинг қисқарганлигидан далолат беради.

Ҳақиқат эгилади, лекин синмайди. Зўрлаб йўқотилмоқчи бўлинган урф-одатларимиз яна ўз ўринларини топа бошлади. Шулар қатори бешик ҳам. Биз энди хатоларимизни билиб афсусланмоқдамиз.

Яқинда Хива шаҳридан бир акушер-гинеколог (20 йиллик иш тажрибасига эга) афсусланиб гапирди: «Биз оналарга бешик бидъат, хурофот дедик. Авваламбор сўзимнинг мантиқий асоси йўқлигидан ўзим изтироб тортаман. Аммо нима ҳам қилай, юқоридан берилган топшириқ шундай эди, уйда ўзим болаларимни бешикка белайман...».

Чарчаган она бешикка суяниб дам олади. Лекин она болани ётиб эмизганда, гўдакнинг эмиши анча қийин бўлади. Она аллани маълум масофада ўтириб айтганда, фарзандининг иккала қулоғи ҳам бир хил эшитиб, эшитув аъзолари бир хил ривожланади. Она айтган алла гўдакда ёшликдан бошлаб ашулага, шеърга, мусиқага қобилият уйғотади. Шеърни, ашулани яхши кўрган одамдан ўғрию каззоб чиқмайди. Оналар ўз аллалари билан гўдакларининг жамиятга энг керакли инсонлар бўлиб етишишларига пойдевор яратадилар. Балки жамиятимизда жиноятчиларнинг кўпайиши алла айтувчи оналар сонининг камайиши билан боғлиқдир?! Ҳозир жуда кўп ёшларимиз фарзандларини бешикка белай бошладилар. Бунинг учун худога минг қатла шукур.

Фарзандларнинг илиги тўқ, белида қувват бўлмоғи керак, дейдилар ота-боболаримиз. Бунинг учун асосий омиллар халқ ичида кенг тарқалган урф-одатларимиздир.

Балки ҳозирги пайтда Мирзо Улуғбекдек ҳам шоҳ, ҳам мунажжим; Бобурдек ҳам саркарда, ҳам шоир; Амир Темурдек жаҳонгирлар, Абу Али ибн Синодек бутун жаҳонга табобат илмидан дарс берган, Ал Хоразмийдек математиканинг отаси бўлган буюк инсонларнинг етишиб чиқмаётганликлари сабаби ҳам синалган қадриятларимиз чил-парчин бўлганлигидандир?!

Агар бизга буюк шоҳлар, саркардалар, олимлар, эл жаҳонгирлари керак бўлса, бешикка қайтишимиз. Гўдаклар учун нондек азиз бешикни асрашимиз шарт. Бизга бешик боласи — бек боласи керак.

ЁМОН КЎЗДАН АСРАСИН

РАҲМАТЛИ БУВИМ МАРҲАБОХОН ОТИН ЎГИТЛАРИДАН

● Шошманг! Бола туғилмагунича унга бешигу сарпо-суруқ олиб бўлмайди.

● Қўйсангиз-чи, қуда. Бешик, беланчакни келинингизнинг опоқдадаси ўзи олиб беради. Биздай табаррук бўлиб юрсин.

● Бола анжомлари савдолашилмайди. Бешиксознинг ўзига инсоф берсин.

● Келинпошша, қаноат қилинг. Боланинг чилласи чиқсин, ўзим бешикка солиб бераман. Онангиз келади. Аввал қирқта кулчанон ёпасиз. Ҳолвайтар пиширасиз. Ғайратжон маҳалланинг болаларини чақириб келади. Чеварамни аввал ўзим чўмилтираман. Болалар бувак елкасидан бир қошиқбир қошиқдан наввотли сув қуйишади. Ўшалар қаторига кирсин тойчоғим ҳам. Биз белаётганимизда, сиз кулчанонлар бетига холвайтар солиб болаларга улашасиз.

● Болани белашдан олдин бешикабзалларни қоқиб-силкиб бошқатдан тўшанг.

● Болани бешикка солаётганда ҳамиша «бешик эгаси келди, бобовлари қочсин», дейиш эсингиздан чиқмасин. Шунда тинч ухлайди.

● Ҳай, нега бешиктўшакни учта солдингиз? Баланд бўлиб кетибди. Боланинг пешонаси бешикқасабага тегай дейди-я! Қасабага қараб ётиб боланинг кўзлари қаншарига яқин қотиб қолади. Ёстиғи қалин бўлсаям, кўзи ғилай бўлиб қолади.

● Йўргакнинг ўзи билан белабсиз-ку! Қаранг, тебратганда боши лиқиллаяпти. Бунақада боланинг мияси чайқалиб, кўнгли озади. Айтмовдимми, бешикчойшаб устидан қўлларига алоҳида, оёқларига алоҳида йўргак ишлатинг деб. Қўлйўргакнинг устидан битта йўргакни тепароққа — рўмолликка солинг. Боланинг пешонаси аралаш рўмолни маҳкам танғиб, кейин унинг устидан йўргаклаб, ундан кейин қўлбоғ тортинг.

● Да...а...рд! Кўрмаяпсизми, бола қўлбоққа оёқ бермаяпти (оёғини йиғиб оляпти). Силтаб тортманг оёғини, чиқиб қолиши мумкин. Қанчадан-қанча оналар шунақа бесабрлик қилиб, қизларини айбли қилиб қўйишган. Шошмай, болани эркалатиб, тақимини силасангиз, оёғини ўзи узатиб беради.

● Ҳа, бу — бошқа гап. Аммо-лекигин икки тизза ўртасига ўзим буклаб берган дўстрўмол ўрнига, нимага қалин чойшаб қўйяпсиз? Бунақада боланинг оёқлари керилиб, маймоқ босадиган бўлиб қолади.

● Бешикни мунча ясатвордингиз, қўшни?! Бунақа қилиб бўлмайди — хосиятсиз. Бешикёпқичга бахмалу устёпқичга (Тошкентда ғаврапўш) оқ сурпдан бошқаси — бекор. Бунақа парча-пурчалар ҳам суқ кўзга яқин, ҳам ҳаво ўтказмайди, гўдак димиқиб қолади.

● Қўлбоғчўпга жийда ёки беҳи шоҳи бўлгани яхши. Топилмаса, ўрикми, шафтолими, ҳеч бўлмаганда олхўри шохидан кесиб киринг, ўғлим.

● Биззи ёшлигимизда боланинг «тушган киндиги» докага тугиб, қўлбоғчўпга боғлаб қўйиларди. Бунда бола ўз уйи, ўз юртига бир умр содиқ бўлади, деган ирим бор эди... Ҳозир шундек муқаддас нарса дўхтирхоналарда ахлатга ташлаб юбориладн...

● Бешикка — боланинг тирсаги тўғрисига кўзмунчоқ, дўлана, туморчадан бир тизим осиб қўйдим. Ҳам бешик ҳавосини тозалаб туради, ҳам ёмон кўздан асрайди, ҳам болага овунчоқ...

● Келинпошша, бир бешикнинг ўнг ёғидан, бир чап ёғидан келиб эмизинг болани. Боши қийшиқ бўлиб қолмасин.

● Ана, айтмадимми, болагинам бошининг чап ёғи чақилиб қолибдику! Дўнг бўлиб қолган ўнг тарафига бешиктўшак тагидан тароқ қўйиб қўйинг. Ирими — шу.

● Ёстиғи тагига рисола қўйганман. Болани қўриқлайди. Тувак ушлаган қўлингизни ювмай ушлаб қўйманг тағин. Номозликка риоя қилолмайман десангиз, майли, уни олиб, ўрнига кичкинагина пичоқча қўярман.

● Болани ечиб-ла, тувагини тўкинг. Тувак-сумакни яхшилаб ювиб, офтобрў жойга қўйиб қуритинг.

● Бешик билан бешикабзалларни ҳафтада бир марта яйратиб шамоллатиб туринг.

● Бола чириллаб йиғлаяпти. Дурустроқ қаранг-а, тахтакана чақаяпти шекилли! Уста бешикни эски ёғочдан ясаган экан-да! Бешикни икки-уч кун «офтобқоқи» қилиб қўйинг. Каналари чиқиб кетади.

● Маҳалла-кўйга, қўни-қўшниларга зарур бўлиб қолса — қизғанманг. Бешикда қанча кўп бола ётса, шунча яхши.

● Болам бешикдан чиқди, деб уни ташлаб юборманг. Холироқ жойга олиб асраб қўйинг. Худо хоҳласа, ҳадемай, невараларингиз ётади.

Оққа кўчирувчи
Мукаррама МУРОД қизи.

Чингиз АЙТМАТОВ

ОҚ КЕМА

(ҚИССАДАН ПАРЧА).

...Вақт тез ўтиб бораверди. Бола бақувват йигит бўлди, қиз бўйга етди. Шунда улар қовушиб эр-хотин бўлдилар. Шохдор она буғи эса Иссиқкўлни тарк этмасдан, яқин ўрмонда яшай бошлади.

Бир кун тонг маҳали Иссиқкўл қуққисдан нотинчланиб, шовуллай бошлади. Қизни тўлғоқ тутиб, азобланмоқда эди. Эр эса чўчиб кетди. Қоя устига чопиб чиқди-да, овозини борича чақира бошлади.

— Қаердасан, Шохдор она буғи! Иссиққўл қандай шовқин солаяпти, эшитаяпсанми! Қизинг туғаяпти, тезроқ кел, Шохдор она буғи, бизга ёрдам қил...

Шунда узоқдан худди карвонларнинг қўнғироғидай жарангдор товуш эшитилди. Бу товуш тобора яқинлашиб келаверди. Шохдор она буғи етиб келди.

У шохларида бешик келтирди. Бешик оппоқ қайиндан ясалган бўлиб, бандида кумуш қўнғироқча жаранглаб турарди. Бу қўнғироқ Иссиққўл бешикларида ҳозиргача янграб турибди. Оналар бешикларни тебратар, кумуш қўнғироқ жаранглар, гўё Шохдор она буғи узоқлардан чопиб, шохларида қайин бешик кўтариб шошиб келаётгандай туюлади...

Шохдор она буғи етиб келди-ю, шу пайт қизнинг ҳам кўзи ёриди.

— Бу бешик сизларнинг тўнғичларингиз учун, — деди Шохдор она буғи. — Ҳали кўп фарзанд кўрасизлар. Етти ўғил, етти қиз!..

ҚАДРИЯТ

...БОЗОРИ ҚАЙДАДУР?

Ҳозир Ўзбекистонда Тошкентнинг Эски шаҳар бозорига тенг келадиган бозор кам. Олма-анор, писта-майиз сотувчидан исириқфурушгача, доривор ўтўланларни чақалоқнинг кафтидек халтачага солиб беш сўм нарх қўйиб ўтирган-дан калла-почафурушгача — ҳамма-ҳаммага шаҳарнинг тўрт бурчидан кўриниб тургувчи бозор гумбазининг ичу ташқарисидаги расталардан жой етиб ортади. Кийимлариданоқ пойтахтлик эканликлари кўриниб турган, олисдан келган деҳқоннинг оғирини қишин-ёзин «енгил қиладиган» олиб сотарларнинг доимий жойлари гумбазнинг ичида — ёзда салқин, қишда иссиқ... Вақтим кетсаям меҳнатимнинг кўпроқ фойдасини ўзим кўрай, деган пиёзфуруш, шолғом, турп, картошка, сабзифуруш деҳқонлар ташқаридаги кенг расталарга ёйилишган.

Фақат... ихчам шаҳарчани эслатадиган бу бозорни минг марта айлансангиз ҳам бешик тополмайсиз. Пойтахтдаги ўндан ортиқ бозорлар ичида фақат шу ердагина бешик харид қилиш мумкин. Бунинг учун бозорнинг у бурчидан бу бурчи кўринмайдиган саҳнини «Сағбон» кўчасига туташ томондан тарк қилиб зиналардан пастга тушмоғингиз керак. Шунда худди қиш палласида лолазорга рўбарў келгандек кўзларингиз яшаб кетади: Ўзбекистоннинг табиати янглиғ қайноқ ранглар билан гуллар солинган бешиклар! Машиналар ғув-ғув ўтиб турган катта йўлнинг ўнг томонида, кечагина ёққан қорлар эриб лойга айланган ерда... бешиклар,,, Менинг кўзларим эса бешикларни саришта, осойишта уйлар тўрида кўриб ўрганган. Бешик сотаётганлар ичидан энг кекса амакини танлаб олдиларига яқинлашдим, саломаликдан сўнг ўзимни таништириб, мақсадимни айтдим. Суҳбатдошимнинг юз ифодалари бирдан ўзгарди:

— Йўқ, мен гапиришни билмайман. Бошқаларни ёзинг! — қатъий рад этдилар.

Ниятим холис эканлигига ишонтиролмадим, лекин у кишини тушундим ҳам: 20-йиллардаёқ боласини бешикка ётқизишни истамайдиган, унга қарши курашадиган «ижобий қаҳрамон»лар саҳналаримизга чиққандилар. Кейин бу кураш ҳақиқий ҳаёт саҳнасига кўчди. Эҳтимол, мана шу бешиксоз амакининг ота-боболари у курашда еган таёғу зарбаларининг оғриғи, ҳадиги қондан қонга ўтгандир.

Тўпланишиб турган ёш йигитлар ҳар қалай мени тезроқ тушунишди.

— Ҳусниддин Алиевман, — ўзини таништирди ранглари тиниқ, самимияти кўзидан балқиб турган йигит. — Абдулла Қодирий номли маданият уйида бадиий раҳбарман. Аммо уйда ака-укаларим билан ҳафтасига учта бешик ясаймиз. Келинингиз ҳам ёрдамлашади.

Ҳусниддин бешиксозликни поччаси — раҳматли Ғиёс акадан ўрганган экан. «Мен касбни давом эттираётган учинчи авлодман», — деди.

— Қандай муаммоларингиз бор! — деган савол гўё яраии тирнаш бўлди. Йигитларнинг жавоблари бир-бирини тўлдирди:

— Давлатга мўмай патент тўлаймиз, аммо бизга ҳеч қандай ёрдам кўрсатилмайди...

— Тол, тут ёғочидан ясаймиз. Хом ашё ҳам кам, ҳам қиммат...

— Илгари дурадгор, бешиксозлар учун мана шу ерда қатор раста-дўконлар бор эди. Ҳам савдо қилиб, ҳам ишлаб ўтираверардик. Энди қаранг, ўтган машина қишда лой сачратади, ёзда чангитади...

Ҳа, бешикларнинг нархиям кўп нарсани тушунишга ёрдам беради: ўтган йилнинг ёзида 50-60 сўмга иройи бешик сотиб олиш мумкин эди, ҳозир пулингиз уч юздан кам бўлса, бешик бозорига ўтиб овора бўлманг. Тўғри, фақат бешикмас...

Тошкент бешик бозорининг ҳурматли, заҳматкаш усталари, ҳозир касбларини фарзандларию набиралари давом эттираётган Алим ота, Азиз ака, Асом отанинг номларини ҳурмат билан тилга олишди. Ёшларнинг аксарияти осону мўмай пул топиш йўлига ўтиб кетаётган хозирги кунда шунчалар сабрталаб мураккаб, савобли, тарихга дохил касб — бешиксозликни танлаган укаларимга ҳавасим келди. Ва зиммамда уларнинг менга топширган омонати — ҳақли талабини Тошкент шаҳри (барча шаҳарлар) ҳокимига етказиш масъулияти бор:

Бешиксозликнинг қадимий обрўсини тиклаш керак. Хом ашё топишда давлат ёрдами жуда зарур. Ва энг муҳими, бозорнинг кўркам, оёқ ости бўлмайдиган, қулай жойидан бешиксозларга устахона, савдо расталари ташкил қилиб бериш ҳокимият учун фарзу қарздир!

М. МУҲАММАДЖОН қизи.

ҚУТЛУҒ МАНЗИЛ

«ҚАДИМ-қадимдан ўзбек, тожик, туркман, қорақалпоқ, қирғиз, уйғур, қозоқ, озарбайжон, грузин, ерли яҳудий, афғон, эрон, ҳинд ва бошқа Шарқ халқлари орасида бешик кенг тарқалган».

«Ўзбек совет энциклопедияси».

Кўҳна, салобатли Турон фарзандларининг барчаси бешик барчинларию алпомишлари бўлган. Яна... халқимиз қадимдан энг улуғ алломалар, юксак мақсадлар, қутлуғ ҳаракатлар туғилиб улғайган манзилларни бешикка нисбат берадилар. Демак, ўтмишда бешик муқаддас саналган, унда улғайган ҳар бир фарзандга ота-она ва халқнинг улуғ ниятлари кўз тиккан. Бу умидлар асрларга татигулик мева берганига тарихимиз шоҳид. Айтилганлардан келиб чиқадиган хулоса битта: бешикларнинг кўҳна қадрини, ҳаётимиздаги обрўси, беминнат хизматини тиклаш шарт.

ОНАЛИК МЕҲРОБИ

МОМОЛАРНИНГ, онахонларнинг гапларини эшитиб туриб, беихтиёр ўйга толасан: бешик бола учун айни роҳатижон экан-да! Лекин шугина эмас. Бешик — аёлга оналикнинг энг олий, эзгу туйғуларини бахш этадиган, толиққан жисми ҳамда руҳи тиниқиб ҳордиқ чиқарадиган меҳробдай гап. Ўзбек аёллари вақт-бемаҳал чўзилиб ётиб дам олишга азал-азалдан истиҳола қиладилар. Бироқ гўдакли аёл баъзида нимагадир суяниб, бағрини бериб нафас ростлашга зориқади. Шунда бешикдан қулай суянч бўлмаса керак. Бешикка ястаниб нафақат тану жонинг ором олади, балким эмиган сут, меҳрингдан баҳраманд бўлиб яйраб ётган фарзандга термулиб умрингнинг энг олий армонлари ушалганидан руҳинг ўсади. Алла айтарkансан, ўзингнинг маънавий эҳтиёжларингни қондирасан, мурғак қалбга куй, мусиқа, майинлик, меҳр уруғларини қадайсан. Она билан фарзанд ўртасидаги маънавий, қалбий уйғунлик шу лаҳзалардан бошланса керак. Аёл умрининг масъуд, бахтли онлари шу қўшиқлар билан боғлиқ бўлса ажабмас.

Алла айтай, бор бўлсин, алла,
Қўйни тўла нор бўлсин, алла.
Қўйнидаги норига жоним қўзим, алла,
Авлиёлар ёр бўлсин, алла.

Оқ ойдин кечалар, аллаё, алла,
Оппоқ ойдин кечалар, эркатойим, алла,
Гул билан райҳон бурайдир, алла,
Қўзим ўтган кўчалар, алла.

Мен сени алло қилай, алла,
Кўтариб катто қилай, алла.
Худойим умрингни берса, кўрар кўзим, алла,
Ўқитиб мулло қилай, алла...

КЕЛИНЖОН, ЁДДА ТУТИНГ!

Бешикнинг ёстиқчаси остига кулча нон, тароқ, ойна, пичоқ қўйилади.

Бешикнинг устига бегона одам суянса бўлмайди, чунки болага унинг оғирлиги ўтади.

Икки киши бир бешикни тебратмайди. Бешик бўшлигида тебратилмайди.

Бола бешикка «Эгалари кирсин, бобўвлари чиқсин» деб ўнг томондан беланади.

Бешикдан ечганда албатта боланинг орқасига ва бешикдаги ўринга уч марта енгил-енгил урилади. Шундан кейин навбатма-навбат гўдакнинг бир қўлидан ушлаб «ос-ос» қилинади.

Икки бешик ёнма-ён қўйилмайди.

Бешикнинг ичида бола бўлса-бўлмаса, унинг бош томони қиблага қаратиб қўйилади.

МУКАМБАР бувининг
гапини оққа кўчирувчи
Лобар ҚЎЧҚОРОВА.

Саҳифани Муҳтарама УЛУҒ қизи тайёрлади.

ШОИР РУҲИНИ ШОД ЭТИБ...

ЖИЗЗАХ ВИЛОЯТИ. Яқинда Арнасой районидаги Алишер Навоий номидаги 6-ўрта мактабда Навоий таваллудининг 551 йиллиги муносабати билан катта адабий кеча бўлиб ўтди. Шу куни бу ерга улуғ мутафаккирга ёдгорлик ўрнатилди. Бу ёдгорликнинг ўрнатилишига Рокоссовский номли хўжалик маъмурияти моддий ёрдам берди. Мазкур анжуманда Чўлпон мукофоти совриндори, шоир Азим Суюн ҳам қатнашди ва ўзининг янги шеърларидан ўқиб берди.

Шундан сўнг «Навоий руҳини шод этиб...» деб номланган мушоира бўлиб ўтди. Мушоирада мактаб ўқувчилари шоир ғазалларидан намуналар ўқидилар. Район халқ маорифи бўлимининг мудири Ўтан Ҳайдаров, район Ёшлар Иттифоқи биринчи котиби Муҳиддин Суяров ва мактаб директори Сирожиддин Абдулҳамидовлар ҳам Навоийнинг сермазмун ижоди ҳақида гапириб ўтдилар.

Кеча сўнгида Бахтиёр Холхўжаев раҳбарлигидаги «Турон чечаги» ансамбли ўзининг дилрабо куй ва қўшиқлари билан даврага файз киритди.

Ғафур Шер МУҲАММАД.

«Тарихингдур минг асрлар ичра пинҳон, ўзбегим».
С. МАҲКАМОВ олган сурат-лавҳа.

Бу—қизиқ

ТИЛЛА ТОВУҚ

Ҳиндистоннинг Итанагар шаҳридаги банк амалдорларидан бири бозордан товуқ харид қилди. Уйига келиб товуқни сўйгач, унинг ошқозонидан чиққан тоза олтинни кўриб ҳанг-манг бўлди. Бу воқеа шаҳарда шов-шувни кучайтирди. Маҳаллий бозорда эса тирик товуқлар нархи бир неча ўн баробар ошиб кетди. Баъзилар товуқ сотган кишини излашга тушдилар.

ФЕЪЛЛАРИ ТЎҒРИ КЕЛМАГАНДА...

Америка Қўшма Штатлари фуқаролари Жек ва Эдна Моранлар 1937 — 1975 йиллар мобайнида никоҳдан ўтиш ва ажралишда рекорд қўйишди. Улар ўттиз саккиз йил эр-хотин бўлиб яшадилар. Шу муддат ичида қирқ марта никоҳдан ўтиб, шунча марта ажралишган экан. Сўнгги марта 1975 йилда яна ярашишган.

Битсин эскилик!

ПАВЛОВ КЕТДИ. ТАРТИБИ ҚОЛДИМИ?

Шунга ҳам бир йилу йигирма кун бўлибди. Ўшанда, 1991 йилнинг 23 январида рўй берган йирик (50 ва 100 сўмлик) пулларнинг халқни алдаб, кўзи уйқудалигида, тўсатдан алмаштирилиши чинакам ижтимоий зилзила бўлдики, бунинг оқибатида «қудратли», «енгилмас», «гуллаб-яшнаган» СССРнинг аввал иқтисодий негизига, сўнгра сиёсий илдизига дарз кетди ва мажбуран, зўр билан қурилган иморат қулади.

«Халқ сўзи»нинг ўтган йилги 24 январь пайшанба сонини варақлайман. «СССР Давлат банкининг 1961 йил намунасидаги 50 ва 100 сўмлик пул белгиларини тўлов учун қабул этишни тўхтатиш ҳамда фуқароларнинг омонатларидан нақд пул беришни чеклаш тўғрисида Президент Михаил Горбачевнинг фармони. Унинг остида худди шу номда СССР Вазирлар маҳкамасининг қарори. Тагида — Бош вазир Валентин Павловнинг қўли. Биринчиси — сиёсий қайта қуришнинг, иккинчиси — иқтисодий қайта қуришнинг, энди билсак ҳар иккаласи ҳам тўнтаришнинг ижодкори экан.

Юқорида эслатилган ҳужжатлар «шарофати» ила «ўз ҳақингга ўзинг қул» қабилидаги «ҳуқуқ»ни, мутаҳамликни орттирдик. Фармони олийшон ва қарори амрулҳоким Совет Иттифоқи (аввалги чор Россияси)нинг «чекка ўлкаси» ҳисобланмиш Ўзбекистонга етиб келгунча унда белгиланган уч кунлик муддатнинг икки куни ўтиб кетди. Пулдор-чаққон бойиди, шишди, камхарж бечора куйди, ёнди, касодга учради.

Бир хотирланг-а, «ижтимоий ҳимоя» остига олинган фуқаро омонатга қўйилган пулига ҳам эгалик қилолмай қолганди: жамғарма банкидан нақд пул ундиришнинг энг кўп миқдори 500 сўм қилиб белгиланди. Буни ўзбекчасига ғирромлик дейдилар.

Биз, хом сут эмган бандалар, Павлов кетди, бинобарин унинг тартиби ҳам асфаласофинга равона бўлди, деб ўйлабмиз. Афсус, ундай эмас, шекилли.

Омонат банкининг Тошкент шаҳридаги шохобчаларидан бирига бориб 1990 йилда қўйилган озгина жамғармамни олай десам, гўзал бир рус жувони бунинг иложи йўқлигини, устамага (Павловнинг қирқ фоиз садақаси қуриб кетсинки, пул қадри қирқ ҳисса пасайиб, нарх-наво шунга яраша ошиб кетди) алоҳида дафтарча очиб беришини, ўзим қўйган омонатни уч йилдан сўнг олишим мумкинлигини айтди.

Асли тушунмаган одамлар тоифасиданман.

Англашилмовчиликни англаш учун Ўзбекистон Республикаси Омонат банки раисининг ўринбосари Рената Петровна Житкевичга мурожаат этдим. У бироздан сўнг қўнғироқ қилиб, «Павлов садақаси»ни уч йилдан кейин, ўзим қўйган маблағни эса омонат банки билан тузилган шартномани бекор ҳисоблаб икки фоиз фойдасини қўшиб олишим мумкинлигини тушунтирди. Юқорида мен «Тошкентдаги омонат банкларидан бири» деганим Ленинград кўчасида жойлашган, тартиб рақами 14/0287, мудира Топтунова Ольга Владимировна. Мен гаплашган жувон Симоненко Валентина Ильинична. Бир Р. П. Житкевичнинг аралашувидан сўнг англашилмовчилик тугуни ечилди, ҳожатим битди. Қизларга маданият ва одоб юзасидан раҳмат айтиб табассум ила хайрлашмоқ пайти келганда...

...Идорамиздан менинг илтимосимга кўра борган касбдошим рус аёлларининг хуш муомаласидан қувониб турганида ўзимизнинг ўзбек йигити ҳамласига, ҳақорату дашномига учрабди. На илож, оғзидан шоди кириб боди чиққан кассир бола Саидакром Акбаров миллатдоши ҳурматию қадрини ҳар куни санайвериб сийқасини чиқарган бир сўмликчалик билмаган экан, отасига раҳмат, бориб-бориб эси кирар. Ҳалол тилидан ҳаром, яъни сўкиниш чиққан шоввозга худонинг ўзи инсоф берсин, оғзидан ел учирсин-да, ёқасига ёпиштирсин.

М. АҲМАД.

ТОШКЕНТДА ОЛИМПИАДА БЎЛСА АЖАБ ЭМАС

ИЛГАРИ хабар қилинганидек, «Азия-трединг - корпорейшн» компанияси ташаббуси билан Буюк Британия Менежерлар уюшмаси президенти Питер Хугтон, бош директор Аҳмад Турон, Британия Миллий олимпиада комитетининг вице-президенти Жимми Манн ва тижорат оламининг бир қатор вакиллари Ўзбекистонга ташриф буюришганди. Сафар чоғида меҳмонлар 2000 йилда ёзги олимпиада ўйинларини Тошкентда ўтказиш таклифини илгари суришди.

Республика Жисмоний тарбия ва спорт давлат комитетининг мажлисхонасида уюштирилган матбуот учрашувида мана шу таклиф хусусида муфассал фикр юритилди. Унда ғоя муаллифи Ж. Манн сўзга чиқиб, бундай деди:

— Сафар чоғида биз Тошкентнинг кўп жойларини зиёрат қилдик. Шаҳрингиз ҳақида муайян тасаввурга эга бўлдик. Бу ерда спорт иншоотлари нисбатан кўп экан. Улар халққа хизмат қилаяпти. Бундан ташқари саноат корхоналари, алоқа воситалари, йўллар яхши ривожланган. Хуллас, олимпиадани ўтказиш учун дастлабки шарт-шароит, яъни пойдевор бор. Агар ғоя амалга ошса, шаҳарга, қолаверса, мамлакатга катта фойда бўлади. Кўпгина спорт ва сайру саёҳат иншоотлари қурилади, мавжудлари таъмирланади, саноат ривожланади, четдан келадиган сайёҳларнинг сони кўпаяди. Олимпиадани ўтказишга яна бир қатор шаҳарлар — Берлин, Пекин, Сидней ва Манчестер номзодлари қўйилмоқчи. Улар билан баҳслашиш осон эмас. Лекин биз омад Тошкентга кулиб боқишини жуда-жуда истаймиз.

Журналистлардан бирининг: «Қайси спорт иншооти сизга ёқади?», деган саволига жаноб Ж. Манн шундай жавоб қилди:

— Менда Чимён жуда яхши таассурот қолдирди. Гўзал, манзарали жой экан. Чанғи спорти, айниқса, фристайл бўйича халқаро даражадаги мусобақаларни ўтказиш учун шароит бор. Ажаб эмас — эртаиндин британиялик чанғичиларни шу ерда учратсангиз. Яна: «Динамо» стадионидаги учта ёпиқ ва ўн олтита очиқ теннис майдончаси. Улар ҳам бизда яхши таассурот қолдирди.

Ҳозирча «номзодлик» масаласи расмийлаштирилгани йўқ. Бунинг учун Республика миллий олимпиада комитети, шаҳар ҳокимияти Халқаро олимпиада комитети президенти жаноб Х. Самаранч номига ариза юборишлари керак.

Меҳмонлар шаҳар ҳокими А. И. Фозилбеков ҳузурида бўлишди. Ҳоким шундай фикрни айтди: «Олимпиадани ўтказиш масаласи биз учун ҳозирча мавҳум, сабаби — бу таклифни кўриб чиқмадик, муҳокамага қўймадик. Республика раҳбарияти ишонч билдириб, бу ташаббусни қўллаб-қувватласа, бу ишга астойдил киришамиз».

Муҳими — ғоя илгари сурилди. Муз кўчди. Илғор фикрли, эзгу ниятли инсонлар мадади билан вақти келиб Тошкент олимпиада мезбони бўлса ажаб эмас.

Х. МИРҲОДИЕВ.

Шамси ОДИЛ

АМИР ТЕМУР

(ДОСТОН)

I

Мана, бир ой —
Дамашқ қалъасин
Амир Темур ололмай хуноб.
Шер йигитнинг наъраси узра,
Лашкар қилур ҳар куни шитоб
Лек Темурни
Кемирар алам:
«Бир ойдирки, енгилмас қўрғон,
Қалъа аҳлин енгиб бўлмайди.
Дер: «Омадим кетдими бу он!
Ахир, менинг қиличим дами
Боязитни айлағоч яксон,
Тўхтамишхон этилгон осон,
Ўт ва сувдан ғолиб шу қўшин
Бугун нега шаҳар ололмас!»
Оҳ ураркан шаҳаншоҳ бетин:
«Йўқ, сусткашлик —
Етар, бас! Дер: Бас!!!»

II

Куз ҳам олди
Йиғиб этагин,
Зимистонга тураркан пешвоз.
Дон қилмади лашкарга тайин,
Бардошларин кесмасми аёз!
Хазонрезлик,
Боғлар ялонғоч.
Шамол қувлар енгил баргларни.
Қўшин ётар қирда ярим оч.
Табиат ҳам синар мардларни.
Ўйлаб ҳеч бир
Уйига етмас,
Бағрин тешар оғир андуҳ-ғам:
«Самарқанднинг аҳоли абас
Бўлдимикин, соҳибсиз бу дам!..
«Бибихоним қурдирмиш мачит,
Уқилармиш унда ҳандаса»,
Бир муштипар аёл ғамин даф,
Этғаймукин, битса мадраса.[2]
Бефарзандлик дарду ғамида
Қийналғай ул, бўлолмай она.[3]
Адо бўлмай Биби қайғуда,
Юртни сўраб турғай мардона.
Роса уч йил
Ўтмиш сафарда.
Уч йил — борғай қирғинборт
жанг.
Катта дунё ётир илкимда,
Хазинамиз сарфи бўлмай танг,
Самарқандға жўнатғум тонгда».

III

Юз туяга
Ортилди дунё.
Сандиқларда лиқ-лиқ жавоҳир.
Темур фикри бир нуқтага жо,
Ватан учун ҳар нега қодир.

1 Салоҳлик — тўғрилик, виждонлилик.
2 Амир Темур сафарда юрган вақтида Бибихоним қурдирган.
3 Ҳозирги: «Бибихоним мадраса»-си» кўзда тутилган.

Улар лаби-лабига тегмай
Изоҳ этмиш Темур гапларин.
Бибихоним лекин «миқ» этмай,
Боғҳовлига бошлабди бирин.
Жаҳон аро
Машҳур Кўксарой,
Тўла экан бағри дарахтга.
Ёғочлари
Қари ва қартой,
Сояси йўқ ҳатто роҳатга.
Чилонжийда
Қучоққа сиғмас,
Бир томонда юз ёшлик
Мурут.
Бир ён бодом,
ҳеч соя бермас,
Нок дарахтин
Кемираркан қурт...
Ёғочларни кўрсатиб бир-бир,
«Қаҳратон-чун, дер: Шулар ўтин.
Қариларин этғайсиз саржин,
Йўқ, очилғай... Сарой-чи, ёрқин.
Кавлаб чирик кунда ўрнига
Навниҳоллар ўтқазинг жадал!
Барпо этғоч
Янги боғ бунда,
Барча мушкул тезда бўлғай ҳал...»

IV

Бир ҳафтада
Бибихоннинг
Ўтин-чўпин этмишлар бажо.
Дарахтларни чопиб, арралаб,
Айтганидан этғайлар аъло.
Сафар қилиб
Қайтиш олдидан
Маликадан сўраб ижозат.
Олти ўғлон, таъзимда тонгдан,
Интиқ бўлиб кутмишлар тоза.

Бу гал қалтис
Ишга қўл урдим...
Тангрим, ношуд бандангни кечир!
Темурбекни мен даҳо дедим,
Даҳоларга йўл очган удир.
Олам узра Турон элининг
Буюклигин шу этмиш баён.
Устун этган Ўзбек қўлини,
Самарқандни
Меҳвари жаҳон.
Темурнинг ўз
Фалсафаси бор:
«Кўкка, ерга эга — бир холиқ,
Дунё саҳни икки шоҳга тор»
Деган даъво, аҳли салоҳлик[1]...
Она замин кўкси оғриқ,
Хонвачалар тиғларида қон.
Барин якдаст этмоқлик учун
«Ё оллоҳ!» деб қўзғалди ҳоқон.
Инсон қадрин
Эъзозлаб минг бор,
Ватан туғин кўтарди баланд.
Дин — исломга бўлиб соҳибкор,
Вужудига айлади пайванд!

Йигитлардан олти нафарни
Чақиртирди ўз ўтовига.
Маликаға айтажак гапин
Тайин этди жиддий барига.
Тиз чўкмишди
Нозир элчилар.
Қулоқ айлаб жону танини.
Темур қаҳрин улар билишар,
Бир ёлғончун олур жонини.
«Хонбибиға[1], ўқитдингми,
Айтғин! —
Лашкар хатар устида, дея.
Ҳеч ололмай Дамашқ қўрғонин,
Амир ичин ер ҳар сония.
Не маслаҳат
Йўллағай хоним
Шум қалъани этмоқлиқға забт!
Бир сўз қолмай Сарой Мулкхоним
Айтғонларин билмоғлиғим шарт!!!
Кутиб олмиш
Аркони давлат
Узоқ йўлдан қайтган карвонни,
Бибихоним этмишлар иззат.
Махфий келмиш олти меҳмонни.

1 Хонбиби — Темур хотинини эркалаб шундай атаган. У соҳибқироннинг энг суюкли рафиқасидир.

ЭЛЧИЛАР:

Улуғ шоҳга бор не гапингиз,
Сўзингизни интиқ кутмишлар.
Қамал пайти жанг-жадал тиғиз,
Ғолиб келғоч, ортға қайтмишлар.

БИБИХОНИМ:

Шу иш жавоб барча саволға —
Бориб айтинг, қилғон ишингиз.
Соғлиқ тилаб Кўрагониға —
Қолдилар денг, яқин кишингиз!
Олампаноҳ келишлариға
Совға бўлғай битгон мадраса.
Омад тилаб ҳарб ишлариға
Дуодамиз, худо асраса —
Кўришурға барчамиз интиқ.
Иншоолло, зафарият-ла,
Қайтғойларким, бизни этмай зиқ!...

V

Элчиларнинг берган хабари
Темур учун бўлмиш бир жумбоқ.
Бибихоним ақлин гавҳари,
Қай ҳарб-зарбда топажак равнақ!..
Етти кеча,
Етти кун ўйлаб,
Шўнғиб фикр уммонларига,
Бибихоним сўз дурин излаб,
Темур етмиш гапнинг тагига...
«Қаҳратончун дер: Шулар ўтин,
Қариларин этғайсиз саржин.
Йўл очилғай, сарой-чи, ёрқин...»
Ўзинг жавоб бер, парвардигор,
Аёл ақли бунчалар теран!
Кўк қадарли олису, зукко...
Унинг фикри менға бўлиб ёр,
Илкимдадир тенг ярим дунё.

VI

Темур эълон қилди машварат,
Сипоҳининг барин тўплади.
Жим кузатар, синчков бағоят,
Сўз айтишга на лаб жуфтлади.
Аниқлатмиш,
Ботир, мардларни —
Қайси жангдан ким топмиш
шараф.
Ва нечада ёши уларнинг,
Энг мардларин олмиш саралаб.
Бош саркарда
Этилди йигит.
Ёши қирққа бормаган ҳали.
Мингбошилар — ўттизда —
бургут,
Ҳар бириси қўшин сардори.
Соҳибқирон
Инсоф юзидан
Барчаларни қилади ҳурмат.
Қочирмайин ҳар бирин кўздан
Совға берди, айлади иззат.
Деди: «сизлар қўшин шарафи,
Ёш сипоҳлар олғай маслаҳат.
Энди келғай ғолиблиғ гали,
Қалъа қўлға киражак албат!!»

VII

Субҳисодиқ чалинди бурғу
Ёсол[1] олиб қўшин сафланди.
Арқон, шоти, амалда қутқу,
Ёш-ялангилар жангга отланди.
Шомга бормай олинда қалъа,
Сипоҳилар сеппир оқтуғлар.
«Бибихоним, бердинг ғалаба!»
Темур онгин шу фикр чулғар.
Сўнгги жангдан
Темурланг хурсанд.
Зафар қучмиш ёрни фикридан:
«Биби доно, саркарда монанд,
Халос этмиш уят хавфидан...»
Тўй бошланмиш
Ғалаба шаъни.
Дамашқ шаҳри ичра тантана.
Лашкар аҳлин базмдир жони,
Зафар тўйи — Шарқда анъана.

ИНТИҲО

Дунё узра ҳилпираб туғи
Темур ҳамон адолатпеша.
Самарқанддир юрагин чўғи,
Самандардек ёниб ҳамиша.
Руҳан ҳаёт
Ул Кўрагоний.
Ўзбек элин қонида яшар.
Ул намоён бўлса нуроний,
«Гўр Амир»ни тавоф қилишар.
Бошим эгиб
Мен ҳам бобомга,
Она шаҳрим гардини ўпгум.
У бошпана бўлган исломга,
Бугун рўй-рост,
Мен таъзим этгум!

1 Ёсол — қўшиннинг жанг олдидан сафга тизилиши.

«СУСАМБИЛ»— МАЪРИФАТ ЭЛЧИСИ

ОШКОРАЛИК рўзномалар сонини оширмоқда. Бундан олдин ҳам Бухорои шарифда бир қатор рўзномалар нашр этилаётгани ҳақида хабар бергандик.

Яқинда вилоятда яна бир янги рўзнома пайдо бўлди. Қоғоз қаҳатчилиги кучайиб бораётган шу кунларда янги рўзноманинг нашр этилиши кўпчилик учун кутилмаган воқеа бўлди. «Сусамбил» деб номланган янги нашр қадим Бухоронинг унутилиб кетган маданий-маърифий қадриятларини тиклашга чоғланган. Рўзномага «Сусамбил» кичик корхонаси жамоаси ҳомийлик қилаяпти.

М. МАРДИЕВ.

ЭШИТМАДИМ ДЕМАНГЛАР!

«ИПАК ЙЎЛИ»
ЎЗБЕК ИННОВАЦИЯ-ТИЖОРАТ БАНКИНИНГ 1992 ЙИЛ 1 ЯНВАРГАЧА БЎЛГАН ҲОЛАТИ БАЛАНСИ

АКТИВ

	1991 йил 1 январгача	1992 йил 1 январгача
Банқ кассаси	2	259
Чет эл валютаси		27 (минг сўм)
Давлат банкидаги хатларнинг ҳисоб-китоб счёти	3361	25431
Берилган қарзлар	4630 (минг сўм)	64405 (минг сўм)
Ҳисобдаги маблағлар	150	7809
Ҳар хил қарздорлар ва қарз берувчилар		743
Арзонбаҳо ва тез ишдан чиқадиган нарсалар	26	449
Умумий тарздаги (мавҳум) маблағлар	13 (минг сўм)	2052 (минг сўм)
Ҳар хил активлар	52 (минг сўм)	2107 (минг сўм)
БАЛАНС	8234 (минг сўм)	103282 (минг сўм)

ПАССИВ

	1991 йил 1 январгача	1992 йил 1 январгача
Уставда фонд	6574 (минг сўм)	11542 (минг сўм)
Заҳирадаги фонд		223 (минг сўм)
Махсус ва бошқа фондлар	28 (минг сўм)	39 (минг сўм)
Чет эл валютаси билан муомала		26 (минг сўм)
Буюртмачиларнинг ҳисоб-китоб счёти	1633	36662
Депозитга оид счётлар		15894
Банклараро қарзлар		30300 (минг сўм)
Ҳисобдаги маблағлар		4052 (минг сўм)
Ҳар хил қарздорлар ва қарз берувчилар		381
Йиллик даромад		2052 (минг сўм)
Ҳар хил пассивлар		2108 (минг сўм)
БАЛАНС	8234 (минг сўм)	103282 (минг сўм)

МУАССИСЛАР ЙИҒИЛИШИ ҚАРОРИ АСОСИДА БАНКНИНГ УСТАВ ФОНДИ 100 МИЛЛИОН СЎМ ДЕБ ЭЪЛОН ҚИЛИНДИ.

БОШ МУҲАРРИР Аҳмаджон МУХТОРОВ.

МУАССИС: Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши

МАНЗИЛИМИЗ: 700000, ГСП
Тошкент шаҳри Ленинград кўчаси, 19-уй
Телефонлар: 32-07-94, 33-07-48, 33-10-60. Эълонлар бўлими: 32-09-25.
Индекс: 64608. Буюртма № 217. 100000 нусхада чоп этилади.

Ўзбекистон Республикаси «Шарқ» нашриёт-матбаачилик концерни. Тошкент шаҳри 700083, Ленинград кўчаси, 32-уй.
Босишга топшириш вақти 21.00. Босишга топширилди: 20.30.
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12